

ОКОЛЧИЦА '06

*Литературно - художествен
алманах*

В Р А Ц А

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ

Марин Ботунски - главен редактор

Андрей Андреев

Борис Крумов

Иван Пенев

Константин Павлов

Лиана Даскалова

Людмил Рашев

Яна Кременска

Христо БОТЕВ

ХАДЖИ ДИМИТЪР

Жив е той, жив е! Там на Балкана,
потънал в кърви, лежи и пъшка
юнак с дълбока на гърди рана,
юнак във младост и в сила мъжка.

На една страна захвърлил пушка,
на друга сабя, на две строшена;
очи тъмнеят, глава се люшка,
уста проклинат цяла вселена!

Лежи юнакът, а на небето
слънцето спряно сърдито пече;
жътварка пее нейде в полето,
и кръвта още по-силно тече!

Жътва е сега... Пейте робини,
тез тъжни песни! Грей и ти, слънце,
в таз робска земя! Ще да загине
и тоя юнак... Но млъкни, сърце!

Тоз, който падне в бой за свобода,
той не умира; него жалеят
земя и небо, звяр и природа,
и певци песни за него пеят...

Денем му сянка пази орлица
и вълк му кротко раната ближе;
над него сокол, юнашка птица,
и тя се за брат, за юнак грижи!

Околчица/3

Настане вечер - месец изгрее,
звезди обсипят сводът небесен;
гора зашуми, вятър повее, -
Балканът пее хайдушка песен!

И самодиви в бяла премяна,
чудни, прекрасни, песен поемнат, -
тихо нагазят трева зелена
и при юнакът дойдат, та седнат.

Една му с билки раната върже,
друга го пръсне с вода студена,
третя го в уста целуне бърже, -
и той я гледа - мила, засмена!

"Каж ми, сестро, де - Караджата?
Де е и мойта вярна дружина?
Каж ми, пък ми вземи душата, -
аз искам, сестро, тук да загина!"

И плеснат с ръце, па се прегърнат,
и с песни хвъркнат те в небесата, -
летят и пеят, дорде осъмнат,
и търсят духът на Караджата...

Но съмна вече! И на Балкана
юнакът лежи, кръвта му тече, -
вълкът му ближе лютата рана,
и слънцето пак пече ли - пече!

До МИХАИЛ ГРЕКОВ

Б р а т е Г р (е к о в)

Три дена става вече, откакто съм дошел в Николаев по мисията на Комитетът. Обиколих Киш(и)нов, Одеса и Николаев. Работата ни отива добре. Революцията е готова, пари ще да се съберат и след 5-6 дена ще да чуеш, че цяла България е на оръжие. Букурещ кипи. Каравелов е отстранен от сичко. Земи инициатива и събирай пари, пък ги изпровождай до Минкова. Пушки ще да взема от Одеса.

Сега за мене: аз имам типография, издавам "Знаме", проповядвам бунт. Преди 10 дена в Букур(ещ) имахме голямо събрание из България, из Сърбия (Панайот) и из Румъния; решихме: бунт! Сичко у нас оживява, сичко жертвува. Панайот ще да мине с 2000 души през Сърбия. От Одеса земах Филипа, за да мине през Влашко с още няколко души войводи. Тук наши офицери подават оставка. А в България? О! Там ще да скочи и мало, и голямо! Дадохме им 1000 жълтици за куршум и барут. Емисари за сигналът изпроводихме 15 (души), с тях е и Стамболов, който цяла зима беше при мене.

Тайно: Цариград ще да запалим на 30 - 40 места.

Приех последното ти писмо. Жално ми е много за тебе, но ти можеш да принесе още голяма полза на България. Събирай пари!

Прегръщам те, целувам те и съм твой

Б о т й о в

Поздрави Бояджов и жената му.

Аз тръгвам за Букурещ, и оттам за Петербург. Напред! Напред!

Имаме хора и в Цетина, и в Белград, и в Атина.

П а к т о й

30 август 1875 г., Николаев

До АНГЕЛ ЙОЦОВ

С и р а ч е!

Благополучно преминахме Дунава, от Козлодуй до Баница малки сражения, в бърдата голям бой, имахме 6 убити и няколко ранени, днес почивка. Пригответе хляб, 40 чифта царвули, защото има в четата момчета с чепици, и 40 оки тютюн. Тая вечер сме ви на гости.

(19 май 1876)

Главен войвода: Хр. П. Ботев
Секретар: Георги Апостолов

Околчица/5

БАЛКАНЪТ

Двадесет и две години живях в старата Берковска околия, в едно бедно село, изтърсило се по невнимание от каруцата на бога, когато е минавал по нашите земи. На север равнината постепенно се изтегляше и се губеше към невидимата река Дунав, а от запад и юг селото се затваряше от неравномерната верига на Балкана. Тази верига бе извънредно красива, тя започваше от Чипровския балкан, минаваше през върховете Ком и Тодорини кукли, за да завърши на изток с Врачански камик. Там, на изток, Балканът свършваше внезапно. Той бе оголен, каменен, напомняше донякъде лъв, буден, но спокоен, обрнат на изток. От разказите на по-възрастните хора знаехме, че посред тая каменна грива е паднал поетът Христо Ботев, пронизан от куршум в челото, че там живее Баба Илийца от селото Челопек и се намира областния град Враца с областен съд, военно окръжие, митрополия, каменен затвор, както и високи каменни врати, през които може да се влезе навътре в каменния Балкан. Тези огромни каменни врати носеха умалителното име Вратцата.

Пролетно време Балканът непрекъснато се скриваше в бели облаци, те извираха постоянно от дълбоките му недра, бели преспи се белееха в skutите му чак до средата на лятото. Лете той ставаше синкав и подвижен в трептящата мараня, нощем огромни огньове горяха по соватите му. Говореше се, че тия огньове са запалени от каракачани, за да разширяват с тях бъдещите пасища за овцете си. Знаехме от старците, че горе са обиталищата на самодивите и на змеювете, и че има една Комичина дупка, от която излизат всичките градоносни облаци. Щом Комичина дупка почнеше да дими, Балканът постепенно се смръщваше и сгромолясваше върху селото ни градоносни облаци, пороен дъжд, ослепително електричество, което съскаше по покривите на къщите. В тави дни реката прииждаше, излизаше от бреговете си, събаряше и отнасяше всичко по пътя, ломеше воденични язове, вдигаше леките дървени мостове, помиташе дъскорезници, мъкнеше купи със сено, добитък, изтръгнати от корен дървета, някой плетен

кош за кукуруз. Тогава ние разбирахме, че да живееш в подножието на Балкана, то значи да живееш посред стихии... Но беше и тих и замислен този разбойник, пролетно време го чувахме само как бучи издалеко - знаехме, че в такова време развигор тича из неговите усои. През есента посивяваше, вглъбяваше се в себе си, стихваше, лека-полека сиви мъгли се спускаха и постепенно скриваха цялото му лице. Седмици наред никой от нас не виждаше ни връх Ком, ни Тодорини кукли, нито пък Врачански камик на изток. Подир мъглите, някоя сутрин най-неочаквано ще видим Балканът как се изправя пред очите ни целият бял, покрит със сняг, недокоснат от човешка ръка. Долу, в ниското, ние още газехме лепкавата кал и чувахме как капчуците тупат тежко върху земята, а на запад и на юг се белееше Балканът, сякаш току-що роден, повит в най-чистите пелени на света.

За мен той си остава разбойник от най-първа величина. Кой път го погледна, виждам как хвърля наоколо си хайдушки отблясъци. Двадесет и две години живях, като постоянно пред очите си имах Балкана, той бавно и постепенно, през всичките годишни сезони и при всичките свои състояния се е просмуквал чрез сетивата ми, за да се утаи лека-полека в мен и да остане там завинаги. Той ме направи мечтателен, в детските години и през младостта си мислех, че отвъд неговата верига е светът на чудесата и мечтаех за деня, когато и аз най-после ще успея да прехвърля Балкана на юг, за да премина от другата страна и да навляза в света на чудесата. Както небето със звездите ни мами към себе си, тъй и Балканът мами човека да се изкачи горе по върховете му, да стъпи на самото му било, където само вятърът се разхожда и бог, ако все още бог ходи по планините.

Подир години успях да премина от другата страна на Балкана, не срещнах никакви чудеса от другата страна и виждам как все по-често и по-често въображението ме връща назад, към онуй бедно село на старата Берковска околия, оградено от дъгата на планините, и си мисля, че бог не по невнимание, ами нарочно е изтърсил селото тъкмо на таквото място, от което най-добре се вижда Балканът, и като го види човек дори само един-единствен път, то той залепва за очите му и остава залепен там за вечни времена. Ето и сега, докато пиша, виждам го тъй близко до себе си, че като посегна с ръка, мога да го до-

косна. Но аз ни веднъж не си позволих да го пипна с пръст от страх да не разруша нещо в него, нито пък влязох в някоя от прочутите му пещери - Магурата или Леденика, - защото мисля, че нямам никакво право да нарушавам тишината и покоя на каменните му недра. И ни веднъж не се изкачих върху него, за да извикам отгоре: "Айларипи!" Бунтовен или тих, замислен или нежен, Балканът и до ден днешен стои в съзнанието ми като неопитомяемо животно, полегнало небрежно сред земята ни. Затова се боя да извикам отгоре му: "Айларипи!", предпочитам да мина на пръсти край него. Мисля, че всячески трябва да го пазим, в това число да го пазим и от думите.

Георги КОНСТАНТИНОВ

ЕХ, ОТЕЧЕСТВО

От плодната земя,
превърната в пустиня,
до празните очи
на селските читалища,
от уличния просяк,
миришещ на урина,
до бронзовия лъв
с отрязана опашка -
боли ме твоят залез,
разграбено отечество!
И твоят стон сред хищници
боли ме в късна доба...
Как да потърся здраве,
в милувката ти трескава?
И как да се усмихна
пред скръбния ти поглед?
Нечестно е да си щастлив,
щом във вали нещастие
и шайка родни подлещи
те разпродават весело...
Май само българската болка
остана неоткрадната...
Нечестна е дори смъртта
сега
във теб,
Отечество!

РЕКИТЕ НА БЪЛГАРИЯ

... И Янтра е била Етър

На юг от горда Стара планина
реките имат женски имена.
Снага извиват в утринта полека
Марица, Тунджа, Арда и Велека.

Прозвънва Струма в своя бяг припрян.
И Места дипли кадифен колан...

Шумят реките. Светят дяволито
край тъмни борове и младо жито.

А там, на север - в мойта равнина -
шумят реки със мъжки имена.

Тъмнее Вит, разгърдил прашна риза.
И Осъм бял сред люляците слиза.

Люлее Искър край нивята гръб.
Проблясва тихо Горни Лом отвъд...

Текат неспирно. Тъй през времената
народът им е давал имената:

запътени на север и на юг,
да мислят винаги
един за друг.

ОХРИДСКОТО ЕЗЕРО

Не езеро,
а голям син екран,
в който виждам
образи на светци
и пламнали храмове.
Не езеро,
а огромна синя книга,
в която прошумяват
страници
от славянски предания.
Не езеро,
а огромно синьо летище
над което прелитат
утринни чайки,
позлатени от есен.
Ех ти, Охридско езеро!
По-древно от спомена.
По-силно от забравата.
Жива синева...
Твоите есенни вълни
ме развълнуваха.
Как искам
да се слея с тебе
завинаги!...
Даже съжалявам,
че не съм риба.

ноември 2005

ХУБАВА СИ, МОЯ ГОРО

Гора,
закрилнице
на сенки и крила,
днес ти самата
тръпнеш без закрила.
Нападат те
безмилостни пожари.
Ръмжи сред теб
озъбена стомана.
Делят те помежду си
хазартни господари
и твойта бавна смърт
превръщат във имане...
А ти мълчиш.
Съвсем по български
търпиш.
Макар че чувстваш
как загиват
върхове и корени.
А ние пеем
със очи затворени:
"Хубава си,
моя горо!"

СТАРИЯТ ЮНОША

Някой в парка
ми каза
похвала вълнуваща:
"Ти и днес си остана
все същия юноша!"
Ала миг след похвалата
чух крясък на гарван:
"Какъв ти тук юноша!
Не вярвам!
Не вярвам!"

Аз също не вярвам.
Защото съм юноша с бели коси,
който в ранната пролет
свойте крачки пести,
който все по-рядко среща
близки хора
и все по-често спира
край близки гробове.
И все по-близка
му изглежда мисълта,
че смъртта е неизбежна -
като пролетта.

ЗАБРАВЕНА ЛЮБОВ

Всички идващи чувства сравнявах
с любовта си към теб.

Всички бъдещи рани лекувах
с любовта си към теб.

Аз към чужди усмивки се втурвах
с любовта си към теб.

И далече от теб, пак се влюбвах
с любовта си към теб.

Да, прегръщах жени непознати
с любовта си към теб.

Но в забравата странно живея
с любовта си към теб..

Уж не идваш всега в паметта ми,
но сърцето
те помни докрай.

Георги БОНЧЕВ

Из "Диалози с Воеводата"

КЪМ ВОЕВОДАТА

Не ти ли додея като тъмен облак
да се носиш над надежди сринати,
на съдбата под разстрелващият поглед
на народа си да пиеш тежко виното?

Стига тъжната дружина си му водил!
Стига ледове си сякал с плам!
Зная: ти си там, където е народа,
но народа где е - аз не знам.

* * *

Воеводо,
там, където някога
лежа Хаджи Димитър,
сега лежа аз -
        твоя четник
        побелял:
на една страна захвърлил съм мечтите,
на друга -
        своя
        идеал.

Околчица/15

* * *

Ти имаш всичко, Воеводо,
Отечество мило,
мила Венета
и мила Иванка.

А аз какво имам, Воеводо:
едно отечество,
което не зная
дали е мое,
една Венета имах,
на която гробът
е някъде долу,
откъдето тръгва пътя
за Вола

и една Иванка
имам, Воеводо,
която памперсите сменя
на стара Европа.

Каж ми, Воеводо:
от кое Гюргево
да тръгна,
на кой бряг да сляза,
чия земя да целуна,
кого да прегърна?

Каж ми, Воеводо!

* * *

Трябваше ли
като Стара планина
да побелея,
за да разбере
че съм живял
високо ?

Това бяло
                  облаче,
цъфнало над мойто чело,
е летяло много дълго
                  над Околчица.

* * *

Всеки ден
аз пиша
стихотворение
за Воеводата,
но поетът Ботев
не го одобрява -
мръщи гениален лоб.
Иска да го сътвори
народа.

Така ще бъде
най-спокоен
          в своя гроб.

Людмил РАШЕВ

СРЕД ЗИМАТА

Моят дух - сред зимата - врабче е;
мойто тяло - тяло на момче е!...
Весело чирикам в дните,
пея песни за жените -
в кръчма, в гара, в кафене живея...

В сура пролет наидох черна птичка,
черна птичка - болна лястовичка.
Бе крилото ѝ ранено
и я приютих до мене -
и за мен тя стана просто всичко...

Тъй - превързвах с нежност черна птичка,
да не плаче, да не е самичка...
Много дълго бе летяла,
дълъг път бе извървяла
мойта мила лястовица бяла...

После - свърши хубавото време
и дойдоха дълги дни студени -
без надежда, без трохичка...
И тогава мойта птичка
отлетя завинаги от мене...

Моят дух - сред зимата - врабче е -
в кръчма, в гара, в кафене живея...
Бодро си чирикам в дните,
пея песни за жените
и умирам - в ден и в нощ - без нея...

На юг зимуват прелетните птички.
Но нали се връщат после всички?...
Днес, в снега, ми туй остава -
лъч надежда да ме сгрыва,
че ще дойдеш, лястовичке бяла...

Цяла Украйна се прекланя пред творчеството на гениалния поет и борец за свободата на българския народ Христо Ботев.

Щастлив съм, че бях в земята на Ботев, че срещнах тук забележителни хора - продължители на делото на Христо Ботев.

Срещнах се и с работниците в алманах "Околчица", които свято пазят паметта на гениалния творец.

Михайло СТЕЛМАХ

Орлин ОРЛИНОВ

НЕВИДИМА

На Таня

Сега по-близо си до мен,
сега, когато уж те няма,
и стаята е тъй голяма,
домът ни - като храм студен.

Сега по̀ двама сме, нали?
Невидима - ти пак си зрима.
Сега теб повече те има,
макар, че повече боли.

ВЪЗДЪХ

Божичко, как имам нужда
от нежност,
от нежност -
                                синя безбрежност,
от малко сърце
                                на горско птиче,
което да шепне,
                                че ме обича,
от глътка вода -
                                студена, геранова,
дето лекува
                                душа и рана,
от скрита нежност,
                                дума незрима,
но кой да ми каже
                                дали я има?

Околчица/20

ИРОНИЯ I

Перо не ми се хваща вече -
дали е зло, дали добро?
А беше чуто надалече
проскърцващото ми перо.

Къде отлитна, мисъл дръзка?
Не, не е, не е на добро
да мяза на крайселска гъска
орел без ни едно перо.

ИРОНИЯ II

Лястовичка хлътна в мойта стая
и попита с весело цвърчене,
що съм млъкнал, за какво мечтая,
що тъга излъчва се от мене.

Не намерих как да й отвърна,
тя измежду папките похвърка,
после стана глуха и кахърна
и на листа празен се изцърка.

ВДЪН ГОРИ ТИЛИЛЕЙСКИ

Знаете ли,
вчера си намерих подковите,
онези, същите,
дето ме носеха леко -
във галоп
по равнинните пътища,
в тръс неземеен
по зелени предхълмия
в стъпка стройна -
пред хорските погледи.
Да, намерих подковите,
подковите-змиите,
само ата под мен -
Шарколията -
нейде беше отпрашил,
нейде -
вдън гори тилилейски.

* * *

Видях те, Първане, да куцаш във клуба,
отбрулен и нежен, лиричен и плах...
Стихът се навива във теб като буба,
а този процес буди в шепите смях.

Не мога да сторя със нищо по-лека
ни твоята стъпка, ни твоята съдба!
Изглежда, Първане, така е с човека -
накуцва, държи ли изправен гърба!

ЛЮБОВЕН ПЪТЕПИС - I

Когато тръгваш на среща с любовта
не търсиш пътеводител, не се застраховаш,
не проверяваш спирачките, пожарогасител...
Не мислиш за пресечения терен, километрите
и цените (на бензина и на винетките),
за малкото време и лошия климат,
за пропастите без мостове, завоите без
мантинели, телефоните без покритие,
тунелите без осветление, участъците
с мъгли, свлачища, каменопад и лавини...
За границите и бариерите, през които
може би никога няма да те пуснат да минеш...
Какво от това, че нямаш визи, карти, компас,
ти чувстваш, че там, където свършва Вселената,
има един кръстопът, на който пътя ти
ще се пресече с пътя на другия,
едновременно във всичките измерения!

А дали ще се сблъскате и убиете,
просто ще се разминете
или ще идете заедно на кафе... Не знам.
Това е вече друго стихотворение.
Сега не мисли, а бързай натам!

ЛЮБОВЕН ПЪТЕПИС - II

Дългият път на чувството тръгва
от едва забележима пътечка в сърцето.
Той е стар като римските пътища,
но всеки върви по него сам
и за първи път...
На него можеш да срещнеш
цвете или змия:
цветето да е отровено,
а змията- красива...
Но ще трябва да им се довериш,
ако искаш да стигнеш там,
където отиваш.

ЛЮБОВЕН ПЪТЕПИС - III

Дълъг е пътят на дланите ми по тялото ти -
между долини и възвишения от кости и мускули,
по кадифените ливади на кожата ти,
през гората на косата ти.
Косата ти между пръстите ми...

А после, по пътеките, издълбани от ноктите ми,
ще тръгнат устните ми, за да се върнат при твоите
устни.

ЛЮБОВЕН ПЪТЕПИС - IV

Дълъг е пътят, по който се задъхва гласа ми,
за да стигне ушите ти
(ехото се блъска в канари и кърти камъни
от деветте планини, застанали помежду ни).
Дълъг е пътят на образа ми до очите ти
(размазан, като мираж от жегата
на деветте пустини, които трябва да прекоси).
Дълъг е пътят на мисълта ми до мозъка ти
(дави се в деветте морета от притеснения,
хванала се единствено за сламката на надеждата).

Този суров пейзаж се простира до и отвъд хоризонта.
Ти си неговият земевладелец, барикадирал се
зад половин земя и небе... Но внимавай, защото
ако замълча, затворя очи и престана да мисля
може би ще успее да стигна при тебе насън!

Лиана ДАСКАЛОВА

ЗВЕРЧЕТО

Хамстерът - подарък за рождения ми ден
от внуците.

Също и списък на храните,
които обича.

В своя кафез
той се блъска о стъклените стени
цели дни.

Гризач, който иска да разруши
своя затвор.

Ръфва ръката, която го храни -
(но нали същата го държи във плен!)

Причинява ми кървави рани.
Злобен и разярен
изтърбушва ябълката до сърцевината ѝ,
сякаш търси тайно послание
от тия, които са на воля.

Нощем, светна ли лампата, виждам: стои
неподвижен, изправен на задни крачка,
склучил предните си лапки като богомолец,
като мечтател, взрян
с монголските си, ахатово мрачни очички
в един волен и звезден блян...

Може би това нищожно зверче
принадлежи към великото братство
на съзаклятниците,
тъгуващи по свободата...

ПРЕВОДАЧА

В памет на сина ми Георги

Там, Горе
високо ще те оценят.
Ще разговаряш с ангелите на ангелски,
ще преподаваш на малките английски,
а за да развлечеш Светия Престол
ще преведеш "Секс, наркотици и рокендрол".

*Ботев не е традиция - той е бъдеще, вечно бъдеще, което ни
притегля и избавя от гибелта на техническо-мимолетното.
"Околчица" е магнетичното поле на неговия дух. И нека
свестява всички ни.*

Радои РАЛИН

Марин БОТУНСКИ

К Ъ Л В А Ч Ъ Т
или
ВЕЧЕР В ПОЛКОВНИКСЕРАФИМОВО

- р а з к а з -

Вървеше Минчо по божия есенен свят. Вървеше с онова трабантче, дето новите месии не го искат, него и панелката, и както не ги искат - заграбиха многогодишния труд на българина... Премина пазарджишкото и пловдивското поле - в българските къщи димяха комини, в прозорците на къщите грееха мушката, срамежливо се полюшваха на вятъра басмени перденца. Трептяха в клоните пожълтели и почервенели листа, откъсваха се и шушнеха в пространството. Куче пролайвше зад ограда, коза прегризваше есенни клонки. В полето селянин ореше с плуг, по-нагоре бумтеше трактор.

Спокойна беше природата: реката, небето, полето. Минчо вървеше към планината Родопа и града Смолян, родния край на покойната му и незабравима съпруга. Децата му вървяха с него, дружни са, ала всеки бе стаил своя болка и свои спомени. Пътят се виеше сред стройни ели и борове, небето - синьо, спокойно, върховете на планината - меки, заоблени, въздухът - чист и прозирен.

Родопа - това е красота и спокойствие. Само един човешкия дух се блъска припряно в това пространство. Кое го прави неспокоен? Болката от разума? От познанието? От неясността на безкрая?

Вечер от този безкрай към неспокойния дух примигват (за поздрав ли?), весели звезди...

Само ще разтоварят багажа в малката стара къщичка, ще почистят и застелят чергите, и веднага ще тръгнат за Полковник Серафимово. Петьо Бояджиев ги чака там.

Петьо Бояджиев е художник, свързан с най-здравото въже за Родопа - преклонението. Изкусен майстор е Петьо, крехка и ранима душа. От сутринта с двама приятели са хвърлили въдиците, вечерта ще ги

Околчица/28

гощава с риба в къщата на попа на село Полковник Серафимово. Попът Веселин Веселинов, вторият рибар, е тридесет и пет годишен. Третият е учителят - скулптор Дамян Пеев. Свързва ги любовта към изкуството, към планината и риболова. И още, а може би и най-вече, начинът на живот. И тримата искат да постигнат колкото се може повече от замисленото, но и да изтръгнат възможната радост от живота.

Къщата на Веселин е в североизточния край на Полковник Серафимово. В другия край на селото е отскорошния дом на Любомир Левчев. "Искаш ли да отидем, не в тях, по улицата - да видиш къщата му?" - Веселин пита Минчо, чул от Петьо Бояджиев, че се знаят, че животът ги е срещал с Левчев. Минчо усеща, че няма любов в думите им. "Не сега!" - отговаря. "Той много не се показва, но вечер се чува пишещата му машинка..."

Петьо и Дамян Пеев правят "табиетлийски" салати, Галя, съпругата на Петьо, пече уловената риба и от време на време поглежда - да не се нахвърлят прибързано мъжете на ракията. Колкото е талантлив Петьо, толкова е непредпазлив с "пукницата". А сега, като са рамо до рамо със скулптора, още по-примамливо ще му е питието. Виж, Веселин е по-млад от тях, но е по-премерен, във всичко е по-премерен...

- Много красиво е станала тази всекидневна - бели стени и черно дърво! - Минчо гледа към Веселин, после с длан глади плота на дебелата кръгла дървена маса.

- Весо, ти сам ли си направил ремонта в къщата?- пита Галя.

- Сам, с неocenимата помощ на господин Дамян Пеев.

- Аз се моля вече цяла година на Петьо - не ще и не ще да оправим у нас. Ние живеем там, но всъщност ателието е ателие, а онова, което трябва да прилича на жилище - не прилича.

- Галя, слушай как го е рекъл Леонид Леонов: "Умът и малкото еснафско щастие са несъвместими. Геният живее извън пределите, до които може да се протегне ръката му" - светят и се смеят очите на Петьо.

- Ти не си гений...

- Не съм... Но е сигурно, че ми се иска да направя нещо голямо, нещо гениално.

Свечери. Грейна уличната лампа на петдесетина метра от двора на Веселин. Веселин заразказва на подпийналия народ:

- Легнал съм една нощ и чувам - нещо дрънчи по особен начин. Все едно, че се стреля със сачми по тенекия. Станах, излязох от къщата. Не вали - ни дъжд, ни град. Не виждам нищо. Но продължава да дрънчи. Прибрах се вътре, особеният звук не ми дава мира, наметнах една фанела и пак навън. Обиколих къщата, огледах. Извън двора, на изток е звукът. Накрая какво видях - кълвач върху уличната лампа. Отгоре. И кълве. Клюна ли си чисти, или го остри? Глупав ли е, за да не разбере, че отгоре на уличната лампа е ламарина и няма как да се пробие дупка в нея? Или пък светлината примамва мушици, които той кълве отгоре? Но те би трябвало да са отдолу, защото обичат светлината - тя ги примамва... И както съм с наметната фанела, тръгнах към улицата, там, дето е осветителното тяло. После се размислих за неразумния труд, за глупавото ни, понякога, почукване по уж вратите на живота. А вратите, както често се оказва, са на обратната страна на нашето почукване...

- Това си е готов разказ. Ти го пишеш в момента! - светкат огънчетата в очите на Петьо и той се чука с Веселин, а Галя потреперва - водната чаша е напълнена догоре с ракия.

- Какъв ти разказ - истина ви разказвам.

- Истина - истина. Продай тази идея на Дамян, ще направи скулптурна композиция по нея! - и Петьо надига чашата.

- Каквато ми е обиграна и майсторска ръката, ако имах и водещи идеи, е-хей... Има да питаш къде е бае ти Дамян Пеев! - смее се и се чука по главата Дамян. - А тебе, Веселине, да те питам, като разказваш такива чудесни неща, защо не ги пишеш. Оня от долната махала написа за едно огънче, което и да го подсещаш, и да го насилваш, ни тлее, ни гори. Защо не ходиш на сбирките им?

- Там, където е пълно с предатели, само предател търси приятели! - тихо изрича Веселин.

- Философ ни е на нас Веселин! - смее се Галя.

- Философ, ама тъжен! - Дамян чука чашата о челото си.

- Защото нещата се обърнаха, животът се обърна... Помията излезе отгоре. Сбъдна се писаното в Библията: "И долният пласт ще дойде

отгоре!"... Долният пласт дойде отгоре, но се видя, че е току изваден из бърлогите на личностната му посредственост...

Веселин върти между пръстите си цигара, но не я пали. Вече шест месеца е отказал цигарите, има воля и не пали, но все го тегли "пустата му отрова", както сам ги нарича.

- Петьо вчера го рече: "Векове делят стиховете на Коста Павлов, на Христо Фотев, прозренията на Иван Динков, прозата на Радичков, от поколението и "времето" на Васко Кръпката, Мишо Шамара, Румънеца, и Енчев..." Какво да ви говоря?...

Лицето на Дамян стана строго, мускулите по него се изпънаха, чертите се изостриха.

- Да прием, момчета, такъв улов направихме нощес и сутринта, на такава красота се нагледахме! - опитва се да ги "съживи" Петьо.

Чашите дръннаха, може би като онзи клон по осветителните тела.

- Весо, доразкажи - какво стана в оная нощ с кълвача...

Веселин не бърза, гали между пръстите си цигарата, после я оставя демонстративно пред Петьо. Очите му гледат към прозореца, но всъщност погледът е обърнат навътре.

- Тогава запалих цигара и тръгнах надолу по улицата, под светещите на стълбовете лампи... Вървах, загледвах, но не виждах нито мушици да се въртят в ореола на крушките, нито друг кълвач чух. И така - стигнах до другия край на селото. Там, край къщата на Левчев, има по-често такива тела, осветлението е силно. Но няма жива душа, селото спи - какво да гледам. И тръгнах обратно. Не бях изминал и десетина крачки, от към къщата се чу същия звук, като пред нас. Спрях - тук "кълвачът" изстрелваше някакъв прибързан откос, после настъпваше тишина, прозвучаваха няколко удара и пак тишина... Не, това беше пишещата машинка на големия застаряващ поет... Никога не бях се замислял какво го беше довело в нашия край - бягаше от нещо или търсеше тишината на родопското село. Лекуваше ли се? С другите или със себе си спореше нощем? Или от тази падина, заобиколена от планински върхове, умореният от търсене и прозрения поет можеше да препредава на други планети и на други времена сигналите за човешките ни въздигания и полети, неволи и падения...

Прибрах се, тръгнах външната врата на къщата и от лампата на

стълба отново задрънчаха "сачмите" в тенекията - бог знае ще улови ли муха тази нощ кълвачът, ще разбере ли, че мухите не се събират на горната, а от към затоплената и осветена долна страна...

Последва дълга пауза. Петьо се изправи, ръката му се насочи към прозореца, през който си виждаше електрическият стълб, после към, Галя, накрая към Веселин.

- Спомних си, спомних си... В романа на Ян Менс "Рембранд" има нещо такова: "Внезапно ръката полетя върху медната плоча и тънкият резец изрази веднага цялата сила на страстта му. Скоро се появиха очертанията на жена с привлекателно тяло, легнала върху легло. Но тя имаше само тяло, съвсем бяло, докато лицето оставаше в сянка. И това тяло гореше от желание. То изразяваше мъката и очакването, от които страдеше Рембранд, Рембранд, който гравираше с ожесточение, каквото би могло да има човката на изгладняла птица, чукаща на някой прозорец..."

- Страстта и ожесточението са брат и сестра - като на себе си прошепна Дамян.

- Знаел ли е големият художник защо властниците не харесвали работите му? - питаше май себе си Петьо. - Защо църквата го отлъчва, когато след смъртта на съпругата си заживява с прислужницата Хендрикие?... Браво на Весо. А аз се чудех защо толкова кълвачи чукат по дърветата! Само "пощят" нещо за храна, или чукат заради някой човек, заради някой творец - подсещат го какво е трябвало и какво не?

- А с теб какво стана оная вечер, Веселине? - размърда се Дамян.

- До съмнало не можах да заспя...

Каза го с такава интонация, все едно че ще продължи да разказва. Но мълчеше. И в стаята се настани неканена и неловка тишина. След минута чак погледна Петьо, после Дамян, Галя:

- Тази нощ пък не искам въобще да заспивам. Хайде, да пием и пеем, да се радваме на добрия улов, на това, че сме заедно, че сме приятели и че ни е хубаво да бъдем заедно...

Очите му просветнаха, той вдигна пълната чаша, чукнаха се, отпиха и навън тутакси се чу автоматичния бой на кълвача по тенекията на уличното осветително тяло...

ПО ПЪТЯ ЗА РАЯ

- разказ -

Казано е: "Пътят за рая минава през ада!". Дори да не минеш от там, дори да попаднеш направо в рая, пак остава едно неудобство - първо трябва да умреш. Но Петко беше само на 40 години и хич не му се умираше, а като казваше, че "умира" да си намери едно райско кътче, той имаше предвид нещо съвсем земно и къде-къде по-скромно от небесната обител.

Петко имаше приличен дом и малка строителна фирма в Бургас, която му носеше добри доходи, но проблемите около нея, шумотевицата на бързо растящият и променящ се град го изнервяха и той се зае да намери това кътче извън града, за което мечтаеше и да го превърне в оазис за отмора след напрегнатите делници. Не го блазнаха модерните помпозни вили - жадуваше за стара къща в някое закътано село с хубава природа.

След много обиколки и огледи се спря на това крайгранично село в сърцето на Странджа, полегнало на един хълм и оградено с море от дъбови гори. Беше голяма, стара и занемарена, типично странджанска къща в самия край на селото. Петко беше неспокойна душа, припрян и работохолик - с няколко майстори от фирмата, за един-два месеца я препокри с турски керемиди, постави нова дограма на мястото на клекналите черчевета. Смени цялата ел.инсталация, някои врати, брави... Събори нужника на двора и "залепи" за къщата вътрешна тоалетна, баня, че чак сауна (селото имаше канализация). Като му поомръзнеше ремонта, оставаше майсторите да си вършат работата, (намъкваше ботушите и маскировъчните дрехи, грабваше любимата си ловна пушка тип "помпа" и заедно с няколко души от селото тръгваше на лов. По цял ден търчеше като млад елен из баирите на Странджа и гърмеше на поразия... Не, не че ловът толкова го увличаше - опияняваше се повече от трясъка на

оръжието. Вечер обикновено се връщаше доволен, с празен патрондаш и още по-празна ловджийска чанта. Само веднъж, някак си успя да улучи една подплашена, заблудена лисица, но тъй като имаше милосърдно сърце, повече не посмя да я погледне и я подари на селянин от ловната дружинка.

Ремонтът беше съм края си - от по-обемните работи на първоначалния замисъл беше останало да се постелят избените помещения и част от двора с едни панелчета.

Сега, след тоя изтощителен горещ ден, тия панелчета лежаха струпани на камара в единия край на двора, а той доволен седеше до голямата маса наблизо и си почиваше. Вътре в къщата приготвиха нещо за вечеря жена му Дора и Таня, приятелката на Анести.

* * *

Анести беше Петков връстник и антипод - далеч от неговата припряност и начин на живот, а ревящите му като гаубици "помпи" го влудяваха. Пред тях предпочиташе въздушната пушка, чието меко припляскване го успокояваше и сякаш се вписваше в околните звуци и шумове. Природата също не възприемаше като място за забавление - по-скоро като обект на съзерцание. Обичаше да се разхожда край реката, да се къпе в нея, да си набере в гората гъби, цвят от бял бъз за сок или да откъсне билка за чай... Към къщата, която беше купил в това село преди Петко и два пъти по-малка от неговата, подходи по същия начин. Археолог по професия, първо я беше разучил подробно, като антика, която трябва да се съживи и съхрани без да се променя. Запази традиционния ѝ вид и със скромни средства я постегна. Изхвърли два камиона вехтории, позакърпи я, вароса стените, а дървените обшивки, долапи и греди покри с дървомор и безцветен лак. Изобщо създаде си едно гнездо, което да му действа успокояващо - "екстрите" си ги имаше в града. Дворът не беше по-голям от къщата - в него си отглеждаше няколко стръка домати и други зеленчуци, а чешмата и дървения нужник беше запазил каквито си бяха.

Сега, гол до кръста, изнервен от горещината и гнетящата го скука, седеше на един камък до чешмата и чакаше да се позахлади още малко и да прескочи до Петко. До мрежената ограда застана дядо

Марчо, човек от селото и Петков съсед, поздрави и огледа дворчето.

- Как е, дядо Марчо?

- Добре е! - каза той без да се замисля. Помълча малко и попита.- Абе, Анести, ти тоя нужник няма ли да го събаряш?

Анести се засмя:

- Че защо да го събарям, дядо Марчо? Какво му има?

- А, нищо не му е! ...Добър е! Ама рекох, че и ти можеш да вдигнеш нов от ония, железобетонните панелчета.

Като чу железобетон Анести леко се напрегна.

- Какви панели? Аз от тия панели съм избягал, ти искаш тук да ги вдигам. Ами да сложим и картеница вътре, като албански бункер?...- но, като видя че старецът не го разбира, смекчи тона. - Ти знаеш ли, че моя нужник е единственото място в това село, където растат четирилистни детелини? На, ако не вярваш - виж там между дъските!

Но дядо Марчо беше на светлинни години от подобни идилии и само поклати глава:

- Не бе, Анести, ама понеже всички си вадят от тях, та рекох, че и на теб може да потрябват!

Сега пък нова гатанка - от някъде се вадят панели.

- Е, от къде ги вадят тия панели, дядо Марчо? От кариерата на Малко Търново ли?

- Не, не,- каза съвсем сериозно старецът.- от окопите.

Чак сега Анести се замисли, че първосигналният дядо Марчо едва ли беше дошъл тук да си приказват празни приказки, а го насочваше към нещо прагматично. Сигурно ставаше въпрос за ония окопи, с които военните още преди десетилетия бяха опасали голяма част от границата със стратегическа цел. Знаеше тия окопи, не веднъж ги беше прескачал - отвътре бяха облицовани с железобетонни панелчета 50/70 см., за да не се събаря пръстта в тях. Сега, след промяната, целият тоя пояс беше станал стратегически безпредметен, занемарен и кажи-речи безстопанствен.

- Е, кои са тия всички дето вадят?

- Ами, от село! Кой с кола, кой с каруца... Петко си докара цял

камион.

- Петко - цял камион?... Сам ли?

- Е, не, пазари двама души от село да му ги вадят и товарят... Ама и той помагаше.

- И къде са сега тия панели?

- Стовари си ги в двора.

Анести стана от камъка.

- Слушай сега, дядо Марчо. От тук си отиваш право в къщи или където искаш ходи, но ти мене днес нито си ме виждал, нито си ме чувал. Аз нищо не знам! Нито дума на никой какво сме си говорили! Разбра ли?

- Добре бе, Анасти. Няма да кажа на никой! - каза дядо Марчо и си тръгна.

* * *

Няколко минути по-късно Анасти ритна портичката откъм горния край на Петковия двор и буквално влетя вътре. Като го видя да влиза, Петко скочи от стола, готов веднага да се похвали с новата си придобивка, но Анасти имаше толкова помръкнала и сърдита физиономия, че го стопира още преди да си отвори устата:

- Остави ме сега! Много съм ядосан...

- Какво бе, Анасти?- поохладня Петко.

- Каза ти - чакай малко! Да ми попремине яда... После ще приказваме!

Привлечени от гласа му, двете жени излязоха от къщата.

- Някой да не ти удари колата? - попита Дора.

- Нищо й няма на колата... Бира имаш ли?

- Вътре е! - обади се Петко.

- Приятелю - обърна се Анасти към него, - идиотите нямат свършване на тоя свят! Където и да се наврем, все ще се намери някой да те изкара от равновесие - помълча, докато се увери че всички го слушат внимателно. - Седя си в двора и по едно време пред нас спира някаква джипка. В нея един старшина. Взе да оглежда: "Ти ли си - вика - бургазлията?" "Аз съм - казвам му - какво има?" "Тук ли си беше през целия ден?" "Че къде ще ходя в тая жега! - казвам, ама ме доядя, че ме гледа някак отвисоко, като че ли съм виновен за

нещо. - Теб какво ти влиза в работата?!“ Мълчи и очите му все шарят. После слезе от джипката и иска да влезе в двора. "Чакай - викам - бе, старшина! Някой да те е канил!"

- Старшината полицай ли беше? - прекъсна го Петко.

- Ами, полицай! Военен някакъв от граничните.

- И какво, и какво? - заприпира Петко.

- Какво? Напира да влиза и да види какво има в долния кат, дето са натураите. - "Чакай,- спирам го аз - да не ти е избягал някой войник?", а той ми обяснява, че всичките му войници били налице, ама нещо друго се разбягало. "Какво друго, бе старшина! Това тук да не е казарма?" Той обаче продължава да напира и аз тогава го избутах и се развиках...

- Кучето затова ли лаеше? - обади се Таня.

- Ами, аз се сетих да го пусна, но щеше да стане панаир, а и той се дръпна към джипа. Кани ми се, че съм щял да видя...

- И после, и после? - продължи да припира Петко.

- Какво после? Сиктирдосах го, качи се на джипа и отпраши из селото... Айде де, мойта къща да не е хавра - кой от къде дойде да си навира носа в нея!

Смуглото Петково лице беше леко посивяло.

- Анести - каза той след малко,- да знаеш тия са търсили мене.

- Тебе ли?... да не си застрелял някоя лисица?

- Майтап няма, само мене са търсили.

- И за какво?

- За панелите - каза угрижено Петко.

- Какви панели?

- Ами, тия зад гърба ти.

Анести се обърна - панелите лежах на камарени в дъното на двора.

- От къде са тия панели?

- Ами, от окопите, долу на границата.

- От военните траншеи ли? Кой ти ги даде?

- Никой! - каза гузно Петко.

- Е, как така никой?

- Всички вземаха и аз...

- Кои всички бе, Петко?

- От селото.

- Ти акъл имаш ли?... Ти при всички ли се слагаш, приятелю? - настъпи го Анести. - Знаеш ли, че от тия всички половината са роднини, а другата половина са си плюли в устите и ако стане нещо първо теб ще удушат!

- Знам бе, Анести, знам. Кажй какво да правим сега?

- Петко - обади се дядо Марчо, който се беше опрял на оградата в своя двор и слушаше, - вземи хвърли отгоре им малко чакъл и нищо няма да се вижда.

- Как малко? - обади се Анести. - Тук трябва поне два камиона!

- Камион! - взе да се тюхка Петко. - Какъв камион? От къде да го взема тоя чакъл по това време?

Анести беше доближил камарата и се опита да повдигне от единия край най-горния панел, но се отказа.

- Къде казваш е бирата?

- Вътре!

И преди да се издаде съвсем, Анести се вмъкна в къщата, взе една бира от хладилника и тъй като повече не можеше да се сдържи, се захласна. Сякаш предусетила нещо, Дора влезе след него, заста на насред стаята и го изгледа очудена:

- Анести - каза тя, - ти да не го будалкаш? - но той все още се превиваше от смях и тя продължи - Ама, недей така, знаеш го, че сърцето му се обажда! Ще вземе да му стане нещо!

- Да не му стане нещо ли? - поовладя се Анести.- Аз, дето съм здрав, съм изплезил език в тоя пек, хем само седя, а той цял ден подпъва тия панели и нищо не му става, та сега ще му стане... Ти опита ли да ги повдигнеш? Щото аз опитах и щях да си изпокъсам червата.

- Хайде стига толкова! Върви да му кажеш, че всичко е било на шега!

- Нищо му няма ти казвам! Здрав е като бик!

- Добре, ама стига вече! Хайде!

Следван от Дора Анести излезе на двора. Разсъждаваше как най-елегантно да го изкара от стреса, но като го видя насред двора,

втречил се в нищото, нова вълна го застигна и тоя път направо зарева от смях.

- През цялото време си е правил майтап с нас, бе - обади се Дора.

- Не го ли виждаш как се смее?

Недоразбрал какво точно става Петко попита механично:

- Как така майтап?

- Ами, така! Откакто е дошъл те надува като балон.

Петко се хвана с две ръце за главата все още недоумяващ:

- Вярно ли? Анести, мама ти стара! Идиот!... Ще ме умориш!

- Хак ти е! Като ти е лаком задника.

- Как така лаком?

- Ами така! Хората си прекарват по една каручка, а ти изведнъж - цял камион.

- Да, да, по една каручка... Ама всеки ден.

- Какво всеки ден?

- Цяло лято...

- Цяло лято? Ами защо мълчиш до сега?

- Че ти не си ме питал!

Анести се замисли и каза сериозен:

- Слушай сега, Петко. Ако е такава работата, горе главата. Щом тия цяло лято разнасят панелите, никой не ги спира и не им казва нищо, значи не им пука за тях. Някъде да е казано, че не можеш да си вземеш от тях?... Е, значи може! И да те надушат, и да те изпее някой - нищо не могат да ти направят. Трябва първо да вкарат в затвора цялото село... Ти не гледаш ли, че разграбиха държавата и я изнесоха, и никой нищо не им прави, та ще седнат да се занимават с твоите пикливи панели! Е... им майката! Хич да не ти пука!

- Така е! - съгласи се Петко.

Жените изнесоха бира от къщата и всички насядаха около масата. Присъедини се и дядо Марчо.

* * *

Над притихналото след горещия ден село започна да се спуска лек здрач. Някъде от далечината долиташе приглушен кучешки лай. Из селото вече не се движеше нищо - нито коли, нито хора. Само в долния край на уличката затрополи позакъсняла празна каручка и

тръгна да се катери нагоре. Малко под върха тя се размина с някакъв джип, който бавно се спускаше по инерция надолу. Като стигна Петковата къща джипът спря. От задната седалка се надигнаха двама военни и огледаха двора. Размениха няколко думи, слязоха от джипа и се насочиха към портата.

*Трудни са срещите, според мене,
в подножия на върхове -
те са пълни обикновено
с мълчания и стихове.*

Първан СТЕФАНОВ

Околчица/40

МОЯТ ПАРНАС

Всичко започва оттук. От майчиното мляко. От родното гнездо между люляковите хълмове, където за пръв път видях белия свят. Тук посрещнах изгревите откъм “Милин камък” и “Веслеца”, където Ботевата чета дала първото сражение с врага, и все четници ми се явяваха пред очите. Тук изпрацах залезите към “Китката” и “Криводолското”, където се обля в кръв земята през септември 1923 година... По цял ден пред мене е стоял Врачанският балкан — ту розовеещ сутрин и избледняващ към пладне, ту виолетов привечер и синкав нощем. С неговите грациозни очертания, с неговите дълбеи и причудливи чукари живеех аз още от дете. С неговия образ израснах, образ на герой, защото там, на един свещен негов връх, овенча своето двойно безсмъртие на поет и революционер гениалният син, когото роди българската майка юнашка - Христо Ботев, чието име моята уста мълвеше още от люлката. Аз съм бродил из Швейцарските Алпи, дивил съм се на призрачния Юнгфрау, заплелявал ме е легендарният Кавказ, търсил съм разковничето на дружбата в Татрите, но моят роден балкан си остава най-скъпият. Всякъде съм се вълнувал, отвсякъде е прониквало хубавото в моето сърце, но само в нашия балкан съм се чувствал орел. Ех, балкан ти роден! Ей, поле широко, което се спуска от гиздавите ти поли до белия Дунав чак!...

Стоян Ц. ДАСКАЛОВ

Върбан ВЕЛЧЕВ

РАЖДАНЕ

Ръка невидима и веща
изтегли за косите Слънцето
от засиялата утроба
на източния хоризонт.

И първият му вик
бе лъч,
ударил във самото чело
отсрещният планински скат.

От там изхвъркна ято гарвани
като парчета нощен мрак.

ВЕЧЕРНИЯТ БАЛКАН

От зъбера му залезът се стича
като античен гръцки огън.
Той става рязък и категоричен.
И се надвесва строго.

Дочакал тих магията на здрача,
дискретно се отдалечава.
От енергичната му крачка
вечерникът поява.

ЕСЕННА НОЩ

Последен залп на селските петли.
Небето се уми. Поя студено.
Заспиват невротичите дори
без съновидения.

Във лозето небесно грозд до грозд,
премръзнали, увиснаха далече.
Под Кумовия път като под мост
тече реката Вечност.

БОЖУР

Божур, божур - юнашко цвете,
на детството приятел драг!
Огнището ти пак засвети
в градинката пред моя праг.

Душата ти е чашка пурпур
на детска длан от малахит.
Тя с моята душа говори
на боговдъхновен санскрит.

Цветан ИЛИЕВ

СЛОВО ЗА ВРАЧАНСКИЯ БАЛКАН

И денем и нощем, впил гриви в небето,
и с кремък - море от вълни - разлюлян,
към Враца сред хватката на битието
ти гледаш, наш роден, войводски Балкан.

Навярно разбираш как горестно страда
сред толкова стрес моят български дух,
че нашата райска земя тъне в ада
след коня чутовен на хан Аспарух.

Не трябват ми с грохота бял водопади,
ни дивите бури на връх Еверест,
щом с песни, легенди и дивни балади
ти равен на себе си нямаш по чест.

Под свода небесен не си ли ти храма
с безсмъртен олтар - легендарният връх.
При тази развихрена българска драма
на теб ще се моля до сетния дъх.

* * *

СВЯТА ОКОЛЧИЦА! Тя е звездата,
дето не гасне и в летния ден.
Тя осветява на всеки душата
и призовава на подвиг свещен.

Хиляди стъпки запомнил е кръста.
Хиляди клетви, слова и венци!
Колко в Апостоли сам е прекръстил,
колко ли пъти съзря подлеци!

Околчица/44

Вярна Околчица! Тя е везната,
дето измерва при точност до грам
колко е българин всеки в душата,
колко е гордост и колко е срам.

КЪМ БЪДНОТО ПОКОЛЕНИЕ

*Какво ще ни дадеш, историо,
от пожълтелите си страници?
Никола Вапцаров*

Ще дойдеш ново поколение,
от младите мечти понесено,
но може би, за съжаление,
ще бъдеш ти като потресено.

Какво ще свариш от родината
след днешното ѝ зло посичане,
щом сякаш, че от рана зинала
кръвта ѝ гибелно изтича?

Момците ни - далеч в чужбина.
Жените рядко раждат вече.
Умират българи в руини.
И коренът ни е обречен.

Навярно ще ни съдиш строго,
че в дни на пустош и пожари
надяхме се само в Бога -
да пази и спаси България!

Околчица/45

И от тревожните писания,
в стиха ни, тъжен като мрака,
ще чувстваш нашите терзания
и сълзите ни неизплакани.

Ще разбереш ти как завиждахме
на всички мъртви и убити,
че те щастливи си отидоха
с романтиката и мечтите.

А ние станахме свидетели
на сиването до основите.
Такава сеч на добродетели
не помни нашата история.

Зовяхме в хаос и разруха
език и род да пазим... Всуе!
От алчността те бяха глухи -
кой Хайтовия глас да чуе!

На тебе, ново поколение,
едно ще завещаем само -
за българското ни спасение
да тръгнеш с Ботевото знаме!

Стефка ТОТЕВА

* * *

От вятъра и от студа далече -
мечтата ми за дом, за слънце, за липа и орех,
за ябълка - под нея аз, дете в началото
и в края...

От вятъра и от студа далече -
мечтата ми за дом и обич,
но само думите са къща,
в която мога да се върна
в началото
и в края...

НОЩТА НА ВЪЛКА

Отеква моят скулест плач,
душата ми по вълча диря ходи.
Самотен единак отвръща ми със вой,
но продължава в своя бяг да води.
Настигам го при Пълната Луна,
непозволено близо дишам, дива като него.
Очи в очи стесняваме кръга
и безпощадно зверски следваме страстта си.
Един към друг готови сме за скок
настръхнали,
човешки хитро
всеки в слабостта на другия се цели...

* * *

/По Емили Дикинсън/

Невидима съм, а ти кой си?
Ти също си невидим.
Тогава двама сме.
Не се издавай,
че те ще ни навикат.
Но късно вечерта ела в гнездото горе
в моя свят, отчайващо по детски нереален...
Ще бъда видима
единствено за теб
като началото на стих.

* * *

Резенче луна,
прозрачен огън в чашата
и лед,
за да преглътнеш самотата...
Не зная как да продължа
след този листопад,
след този залез.
Не зная как превръща се отровата в лекарство,
и как смъртта е истината
за живот нататък...
Не зная как да продължа.
Навярно ще добавя лед
и резенче луна във чашата
и ще се моля да заспя...

Виктория ИВАНОВА

* * *

Ти си моето сбъднато чудо.
Трябва само да го повярваш.
Аз съм по новому луда.
Ти все по старому ли я караш?

Ти си моето щастливо минало
и моето неясно бъдеще.
И представа, внезапно срината,
и очаквано любовно завръщане.

Ти си моята реална илюзия...
Един отговор на всички въпроси.
За живот - молебен отслужен...

А аз за тебе какво съм?

ПРИЗНАНИЕ

От тази любов жива няма да се измъкна!
И нека! Чак сега си го намерих.
Закъснялата ми младост вече мръква.
Но нищо. Силите си ще премеря.

Със него. Той е млад и хубав!
И не на шега ме обича.
А аз не обичам да губя!
Ето, че казах си всичко.

* * *

Ако лудост е това, че те обичам,
нека повече луди да има...

А лудницата да е безгранична
фиеста, сатира и пантомима...

Да полудее цялата Вселена
и луд, животът ни, да пламне...

А Бог във този мизансцен
единствено нормален да остане.

Всеки има право да се гордее с родния си край. Но ако човек има щастието да е от Врачанския край - той е без проблем за гордостта си.

Росен БОСЕВ

Околчица/50

Полина ЛАЗАРОВА

ЗА СВОБОДАТА

Свободата се препъна,
мъничка и грозна -
глупавото свят светува,
умното жигосва.
Свестните са уморени,
лудост ги налегна -
пушат страшно, настървено,
псуват, търсят бездна
да изхвърлят сакатлъка
на живота прашен...
Пият, пеят - все от мъка,
с прошката на просяк.

Само тя, самичка, малка -
смее им се скрито.
Свободата - залъгалка,
залък, гърло сито...
Прекроена не по мярка.
Трудно се облича...
Тя е светлата ни сянка -
жребий за обичане!

СЪЛЗА ЗА БОТЕВ

Има смисъл да се гневим
щом предателство ни настъпи,
да не скланяме глави
пред съмнението и страха си.

Има смисъл да сме сами
в космичната непристъпност...
Воеводата знаеше да замълчи
и геройски понесе кръста.

Има смисъл да прием без памет
пред тезгяха опушен...
Виното прегръща миража
и умее добре да ни слуша.

Има смисъл да бъдем обичани
след тъгата на Ботев.
Останалото е поличба
сред житейската ни голгота.

Има смисъл да мразим врага,
ако трябва - кръвта да е белег.
Другото е тишина
пред орловия поглед на гения.

* * *

*"Около смъртта на Ботев има мистерия.
Неговите четници дават обет да мълчат за нея
до гроба си".*

(Из историческите летописи)

Те не казаха нищо. Те за нея мълчаха,
пред Воеводата дали обет,
а Балканът потръпва, втори юни очаква...
Само тъй се обича поет.

Само тъй - вятър люшка високо небето,
едри капки дъждовни свистят...
Всичко знае гората, всичко знае полето -
и съдбовно пред всички мълчат.

Те не казаха нищо. Но куршумът простена -
тежък кръст за спасена душа.
Да обичаме Ботев - това е нашта поема!
Другото е суета.

МЕЧТА

Да бъдем малко по-добри
в дивашкото, проклето време.
Дори душата да боли
една мечта със нас да вземем.

Мечтата да е пътен знак
на мигистралата самотна...
А свободата - сал и бряг
сред любовта - старинна котва.

И нека много векове
пустинна буря я люлее...
Сърцето не дели на две.
Мечтата от любов живее.

Тенко ТЕНЕВ

НЕБЕ

На Димитър Ярѐмов

*Возвращается все,
кроме лучших друзей...
Владимир Висоцки*

До последния ден, до последния дъх
най-нежният цвят да ни свети.
В небосвода висок
като птица стремително
обичта, обичта да ни носи.
Толкова много надежда трепти
във висината, натежала от грижи.
Трябват сърце и горещи очи,
простичко да я усетим...
Тази земна, добра светлина,
раждаща жажда в душите
до последния дъх, до последния ден -
обичта, обичта да ни свети.

ГОЛЕМИТЕ ПОЕТИ

На Любомир Левчев

Те прорязват небосвода

като мълнии...

Самотни и чисти,

оронват опала

на звездния дъжд.

А в душите им -

сълза и кремък

се докосват

като два атома необятни -

жадуващи за рождество...

... Големите поети

не умират,

а прорязват небосвода

като мълнии.

ЗЕЛЕНИ КОРАБИ, БЕЛИ ЛИСТА

*"И ни отнасят гибелни течения.
И вързани за мачтите крецим."*

Л. Левчев

Обещахме си лачените обувки на детството
да носим дълго.
Счупиха се отдавна огледалцата ни
от пантомимата на слънцето.
Подирени в спомените
се поклащаме в приливи, в отливи.
Учиха ни да растем,
заровили ръце в небето,
без душите ни да обръгват
от ръждата на безпокойствата;
да преглъщаме онова,
което като влага разяжда
хоросана по къщите;
да помиряваме света със себе си,
света със другите,
ние и дърветата със сладките кори и птиците,
дробящи плътта им.
С един жест към светлината,
с търпимата болка на проглеждането,
вътре в нас
между слепоочията,
където се удря кръвта като сляпа камбана.

Минаваме,
като следи на облаци минаваме,
като звуци от вдлъбнатините
на грамофонни плочи излизаме все по-слаби:
заглъхващи,
затихващи...

Къде сте?

Пред нас едно препятствие
държи ни на синджир
и ни обезглавява.

Със Сътворението на водата.

Със Откровението на огъня.

А ние под дърветата -
трева, която не расте под силните им сенки -
мълчим, като нощна стража,
и мачкаме кожата на пясъка -
осолена,
пълни рани - мокра сол,
с последните си очи,
с последните си жестове,
и рибарските мрежи,
уловили душите ни,
понякога наведнъж по гладките палуби,
понякога ниско под шапката на вълните.

СЛУЧАЙНА МИНУВАЧКА

Пътувам около слънцето на различни превозни средства,
понякога сама и боса. Един глас ме пита:

"Знаеш ли, къде отиваш?" Отговарям:

"Търся календара, който стои между земята и небето,
не си правя кумири, аз съм случайна минувачка под слънцето,

Околчица/58

имам пращинки в очите, затова често се смея или плача,
празнувам равноденствията, като корен растящ нагоре
напук на гравитацията, не обичам нещата, които разлепват
афиша на годините ми, но не ме е страх от смъртта,
а от живота."

И пак : "Какви дрехи носиш?"

"Чисти." - отговарям, за да се измъкна
изпълнена с възторг към себе си, а гласът продължава:

"Внимавай, какво правиш,
ходиш ли по дърветата, какво мислиш,
защото ще те хванат стражите на сърцето
и тогава как ще минеш през тясната врата?"

И заприличах на село, което се готви за Великден,
разчиства дворовете, къщите, сади овошки,
полива розовите долини на надеждата.

Такава работа имах и още имам от сутрин до вечер.

Но къде съм? - "Мнозина са звани, малцина призвани!"

А след това поради вътрешни причини попитах и аз:

"А ти кой си?" - а след мен ехото разтягаше думите
и ги връщаше с меката длан на вятъра.

"Аз съм бялото крило на пеликана и сълзата на майката,
аз съм небесна радост и всичките дължини на цветовете,
лозата и жлебът, роса и камък, и корен, и още Съм..."

И видях как някой сечеше дърво, дървета,
цели гори и викаше: "Tbis ad crucem!"

"Кой? Кого? - питах аз -

Той, Те ли, Ние ли, или може би аз?"

А ехото, като първовластник, в царството му нареждаше:

"Няма време.

Няма време.

Няма време..."

"Tbis ad crucem!"- от лат. "Ще бъде разпнат"

* * *

Има делнични дни с празнични стихове,
има празници - празни като безделници,
Има стихове, които се пишат нощем,
за да се четат денем, и обратно,
като билки, които се берат по хлад
и по тъмно, а се пият на светло.
Твърде е възможно черният кон
на Апокалипсиса да е плачът на
отпадналите; Господи, как четем и пишем
когато държим опънат лък срещу
светлата страна на слънцето,
веднъж едно безветрие го стопи
върху залязващото море,
от тогава моряшки ръце
рисуват върху тъканта на водата
Възкресението на Лазар
и очакват писмо от света,
като си мислят колко слънца ще видят
от Египет до Индия, от Индия до Китай;
все когато се пишат нощни стихове,
когато се пишат дневни стихове
между светулките на зората
и совите на нощта,
между усилията на огъня
и скрижалите на водата,
между пролетта на сърцето
и зимата по клепачите.

ЕДНА БЪЛГАРСКА ВОЛЯ ЗА МЕН

I.

Аз имам Свободна воля!

Мога да пиша и да не пиша, да мигам срещу слънцето,
да си правя балончета от балкона на ежедневните си
Фантазии.

Мога да изхвърля отпадъците
от закуската, от съмненията,
самовлюбванията ми като наперен кипарис
или Сизиф, отпадъците от хороскопа ми,
от неверието ми, малодушието, страха,
всичко заради, което сякаш често
живея на чужда планета.

О-о-о-о-о,

Свободна Моя Воля, имам съмнения за теб:
с коя ръка държиш кибрита и с коя клечката.

Къде хвърляш зара ми, четеш знаците по пътя ми,
опитите да бъда в полза на себе си, вероятността да си:
Разбираща.

Разбираема.

Свободноизбираема.

II.

Как е твоето друго име, Вольо?

Каква е дрехата ти?

Колко са дълги ръцете ти?

Кое те прави най-щастлива?

Получавала ли си подаръци?

Какво най-трудно можеш да възприемеш?

Изобщо, добре ли се чувстваш с мен, приятелки ли сме?

Хоби ли съм ти или професия?

Възлагаш ли големи надежди за мен - за себе си!
Приятно ми е! Винаги ми е приятно спогаждането ни!
Аз съм окото, а ти намигането.
Сила сме, дето тръшка змея наред мегдана в селото...
росна ми, росна ми китке, мале ле..."
И ти ли си сляпа като бозайник при раждане -
дава ти се даром, а го взимаш скришом.
Езичниците плачат ли на пресни гробове:
/защо плачеш Марийо,
защо плачеш.../?

Купуват ли 100 литра смес от смирна и алое,
за да положат нещо там,
дето не може да бъде положено?
/Дигнали Волята ми,
и не зная де са я турили!/

Твоя да е Вольо - волята ти!
Ние сме едно, казах ти - мастилото с писеца, печат с восъка.
Да опазим името си.
Да победим и ние света /греха/.
Венсеремос!
Венсеремос!

"Една българска роза за мен!"
За мен!

Красимир ДАНОВ

РАЗМИСЪЛ

Войводо, поете, не ти ли омръзна
да слушаш надут и празни слова?
И питам - в годините как не измръзна
да гледаш безпомощно всичко това?

"В тъги, в неволи младост минава"...
И младите тръгват със еднопосочен билет.
Но там, ти го знаеш, едва поминуват -
и буца расте във гърдите им - лед.

"... ти ли си мене три годин клела..."
Те пишат в писмата си ледни слова,
а майка България, врат гузно навела,
нехае за тяхното "днес", "след това".

И "старци се молят богу горещо",
за внуците пращат през сълзи молба,
но гледат - пак злото иде насреща,
и яростно псуват: "Ах, скотска съдба!"

"...без срам, без укор броиме време",
Ти гневно ни гледаш във пек и във студ.
И сигурно викаш: "Ех, скотско сме племе!"
Но стъпил на здраво, оставаш пак тук.

ПЪЛНОЛУНИЕ

Изгря луната - сребърна монета,
увисна горе, в нощното небе,
трептят звездици - малки кастанети,
просветва в тъмното черковното кубе.

Белеят се оградите и къщите,
пролайват кучета, цвъртят шурци,
дърветата на двора не са същите,
уплашени до смърт, сноват врабци.

В леглата неспокойно спят дечицата,
а старците не знаят що е сън.
В такава нощ излизат лунатиците
и като луди шурат се навън.

В такава нощ все нещо ще се случи,
в такава нощ е страшно да си сам,
а сам ли си, ще виеш като куче.
Такава нощ е дяволски балсам.

ОРИС

От тайнството на любовта,
без мисъл за какво и колко,
човек се ражда на света,
окъпан в майчината болка.

И както отредил е бог,
поема с майчиното мляко
на пътя смисълът дълбок,
преди да продължи нататък.

Той следва този тежък път
и спъва се, и прави грешки,
и неведнъж на кръстопът
застава в своя бяг лудешки.

Но в трудности и изпитни
орисан е да устоява,
че неговите земни дни
не може друг да управлява.

Рени МИТЕВА

ОЧАКВАНЕ

Зад тънките завеси трепна вятър,
надникна той във стаята за миг.
Учуден отминава и се връща
отново и отново всеки път.
Видя легло - голямо и студено.
Легло за двама, ала без един.
И нощна лампа, светеща за двама,
но вътре - сянка на един.
И пепелник за двама, чаша бяла -
с една цигара до едно кафе.
Дочу и музика - за двама
и двама пееха, но за един...
Поспря се вятърът, пердето вдигна.
Къде е другият? Нахлу сърдит.
Къде е?
Телефонът звънна...
Пердето спря да шумоли.

Анелия ЙОТОВА

* * *

Често привличам остри светкавици
и мълнии ме улучват в сърцето,
не че съм прокълнатата бездарница,
а - самотно дърво в полето.

Не допускам червеи в плодовете си,
клони под вятъра не превивам.
Рано цъфнах и първа го срещнах -
онзи вятър, с когото заспивам.

Бурни нощи, от светкавици ослепени,
ме отърсват от дните ми прашни.
В жарко пладне зрее моето семе
и е сладко, и от гръм се не плаши.

Красимира МИЛЧЕВА

Из цикъла "ГРЕХОВНОСТ"

* * *

На Евтим Евтимов

Ще ги напиша тия стихове, поете,
ще ги напиша - тъй ти обещах,
че мен горчива обич цял живот люля ме,
не ме подмина никой земен грях.

Еднакво влюбен и еднакво злобен
ме люшкеше житейският ми път.
И от омраза на любов се учех
и, като тебе, все за обич пях...

Ще ги напиша тия стихове, поете,
ще ги напиша - тъй ти обещах.
Една любов е истински човешка,
когато е венчана в смъртен грях!

* * *

*5-та заповед: "Почитай баща си и майка си, за да ти бъде
добре и за да живеят дълго на земята" (Изх. 20: 12)*

Дълбае този грях
душата ми трънлива -
синовната си обич пропилях.
По чужди гари,
улици без име,
житейската пътека извървах.
От чужди зальци
замесвах с обич пита,

Околчица/68

на чужди хора
топлина дарих.
"Добре съм" отговарях
щом ме питат,
от съвестта си даже
някъде се скрих.
Защото знам,
че на земята,
от преброените им дни,
на мама и на тате
съм длъжница
със почит и дълбоки старини...

* * *

6-та заповед: "Не убивай!" (Изх. 20:13)

А аз убих!
То бе отдавна.
Не позволих
едно дете да се роди...
Една огромна рана
зейна във душата ми,
една звезда
от небето
всяка вечер ме кори.
И върху райската врата
чертица ми е драсната,
отчитаща поредния ми
смъртен грях...

О, Господи,
прости ми половината,
за другата нали сама признах!

* * *

8 - ма заповед: " Не кради!"(Изх. 20:16)

Обречена на грях
крадях!
От всеки праведен - смирение,
от милостивия - парица,
от гладния - коричка хляб,
от враговете си откраднах злоба,
от непокорниците - гняв,
неверниците ме дариха с вяра,
прелюбодейците - с любов!
Надежда само не откраднах.
И никога не я познах...
Наполовина станах крадла,
а някак много бързо обеднях!

* * *

*2-ра заповед: " Не си прави кумир и никакво изображение на онова,
що е горе на небето, що е долу на земята, що е във водата под
земята; не им се кланяй и не им служи". (Изх. 20:4-5)*

Послушница не бях
по земния си път.
Подвласна на небето и земята,
като езичница
издигах богове
от слънцето,
звездите
и водата...
И всяка обич,
през сърцето ми преминала,
издигах във кумир
и се обричах.

Околчица/70

И кланях се,
и служех,
и болях,
разпъвана между любов
и вричане - езичница,
и праведна,
и грешна.
И земна,
и небесна,
и пречистена!

И ако грях било е -
няма да отричам
и ще се моля:
"Горе на небето
и долу на земята,
под водата
и под слънцето,
наказана да бъде пак от Бога
да обичам!"

*Нека по страниците на алманах "Околчица" тръгнат светли
и стръмни нови пътеки към голямата българска поезия.*

Надя КЕХЛИБАРЕВА

ПОЕТИТЕ

Понякога - дори незабележими.
Замислени, привели плещи
крачат
по
билото на свойте грижи.
Все
в разпра са с банални сметки:
за ток,
за парно,
заеми и още...
И често с обръч болката ги стяга
в ляво.
Ще ги познаете
по тихата усмивка,
по погледа
на някъде отнесен...
Навярно
с цветето наум говорят,
заслушани
в душата си -
родила песен.
Наглед
безкрили са поетите
но
с птичи полет са над нас.

Петър ДОНЕВСКИ

ПРИВЕЧЕР ПО СЕЛСКИТЕ УЛИЦИ

- разказ -

На кръстопът е моето родно село, кръстопът, показан на хората от дивите патици и гъски, щъркели и бекаси, които есен се вдигали от Дунавските храсталаци и литвали на юг да търсят спасение от студа и глада. По тия места и търговските кервани със стоки от южните крайща на Македония и Тракия са прекосявали равнината и в ниското под баирите, в завоя на Скът до Ханчето и лековитите извори са отсядали за отмора от дългите пътища. На утринта потегляли отново та вечерта да са на Дунавските пристанища където предлагали стоката на търговците от цяла Европа.

Тук е моето детство - със скъсаните панталонки, ожулените колена и студените вировете на река Скът, в които се гмурках да ловя риба и раци. И тежките зими, в които по селските улици се натрупваха преспи, толкова големи, че децата затъваха до гуша. И нямаше годишни празници - есенни, зимни, пролетни, летни, в които хората да не се срещат с доброта и уважение. Споделяха и си помагаша, радваха се на плодородието на равнината. Не знаех дали Бог влизаше във всеки дом, но всички бяха задружни, лицата сияеха от човещина и гордост. Каквито и грижи и тревоги да им носеше времето, те се забравяха в дните на селските събори, звънваха пълните чаши с вино, усмивка плъзваше по лицата и ръцете се вдигаха високо с пожелание: Здраве да е, всичко ще се оправи! Здраве, и още, и още здраве!

Мислех за всичко това и се питах къде е сега онова весело оживление и обичта между хората? Дали само времето е виновно, та всички се промениха така безпощадно. Открадна ли някой чудния и живописен свят на нашите села? И останало ли е нещо, и колко, от нашите човешки добродетели, които ни караха да се гордеем като народ и нация?

Преваляше пладнe. Шофьорът караше бавно, мълчеше. След завоя натисна съединителя, превключи, усили газта и колата се понесе по

Околчица/73

лъкатушния път към Превала. От тук, от високото, селото изглеждаше като невеста, потънала във воала на разцъфналите череша, наредени по селските улици като гердани.

- Ще мина пеша по селските улици - казах на момчето и то изключи от скорост.

Улиците бяха пусти. Добре подредени къщи, с дворове, обрасли от саморасли липи, листата на които носеха пролетен хлад. Меките сенки на тополите лягаха в близките криволи на реката. Свих по близката улица към селското училище. Входните му врати бяха заковани с дъски... Богато село беше някога. Къщите, по на два етажа, измазани отвън, сега бяха с прозорци, закрити със стари, пожълтели вестници. Свих по друга улица. До кръстовището, на дървена пейка седяха две жени. Приказваха си и гледаха към края на улицата, където започваха селските мери.

- Добър ден - вдигнах ръка за поздрав и ми се прииска да седна до тях.

- Добър ден... Добър ден! - леко се засмяха жените. - Ма-а, като ни гледаш, за добър ли ще ти мине деня?

- А, защо? Я вижте какво ви е хубаво селото. Тишина, спокойствие... Рядко има села като вашето.

- Хубаво ни е, човече, селото... Хубаво е било... Я виж колко къщи се опразниха - и кимаха недоверчиво с глава.- В нашата махала, май само двете сме останали.

Очите им криеха недоволство, породено от самотния живот и угасналата тъжна равнина, несподелено и тежко...

- Ами-и-и... Вие тук си живеете, почивате си. Чакате ли някого сега?

- Чакаме, чакаме - със скръстени ръце отговориха жените. - Чакаме козите да се върнат от паша.

- Като има кози, има и млекце. За стари хора млекото е добре дошло.

- Добре е... Добре - усмигнаха се жените. - Козите не само за млекце, ами и за дружинка - в селото хора май не останаха, та-а-а козите... Като умрем неко ден поне те да ревнат за нас. Иначе кой ще разбере, че сме умрели? Ама ти... май сме те виждали някъде? Седни, та и ние

да видим хора отвън.

Аз вече се досещах кои бяха жените - работеха в кравефермата. Едни от най-пъргавите и работливи бяха. Млади, хубави, енергични. Гледаха добрите черношарени кръстоски, хранеха ги с тонове фураж и гюмовете им винаги бяха пълни с мляко.

- Я ела, ела да влезнем вътре - подсмихнаха се по-приятно - да видиш нашите селски къщи.

Станаха от дървената пейка и ме поведоха към малка беседка, оградена с лозница, потънала в реса. Едната донесе ябълки и кутия с шоколадови бонбони.

- Вземи, вземи, знам че не пиеш, затова не те черпя с бира - и прибута кутията към мене.

- На колко станяхте? - усмихвам им се. - Май няма да стареете...

- Ами, ами... Нанизаха се годинките и на никого не прощават - каза едната и питаше с поглед другата дали да каже истината. - Седемдесетте гоним и двете... Минаха младите години, Веско-о, минаха. И ти какъв беше, а и твоята коса е побеляла. Познахме те, ама малко остана да ни подминеш.

- Годините кого ли са пощадили? - казах и гледах улицата, от която трябваше да дойде автомобила.

- Не бързай, постой де! - усетиха ме жените. - Рядко вече и от града идват хора. Преди идваха, навестяваха ни, от А Пе Ка- то. Сега - никой.

- Демокрация е, много неща се промениха...

- Така е, ама с тия пенсии не можем да вържем краищата. Земята пустее. Доходи от земеделието - никакви.

- Едно време - прекъсна я другата - като работехме в кравефермата, стопанския двор беше пълен с народ. Заран бригадирите разпределят хората - за полето, за зеленчуковата градина, овошките. Тогава и къщи си понаправиха хората, децата си изучиха...

- А децата къде са сега? Синове и дъщерите?

- Пръснаха се по градищата. Какво да правят на село, не видиш ли каква е безработица?

- Няма ли мераклии за земята?

- Земята... Какво правиха в тая поземлена комисия, планът още не

е приет. Пет пъти го преработваха. И синовете малко се поразсърди-
ха за земята...

- Е, грижат се за нас - допълва я другата жена, - пращат по некой
колет, обаждат се по телефона. Грижат се... Ние пък им гледаме по
некое животинче...

Едната жена вдигна ръка, та посочи небето, и се засмя:

- Здраве да е, всичко ще се оправи.

- Почакай малко - рече другата и стана та донесе снимки на синове
и внуци. - Да са живи и здрави. Останаха рано сираци, ама изучиха.
Добри са ми и внуците, да са живи и здрави да се оправят, пък ние
тука с каквото можем ще помагаме.

Трябваше да тръгвам. Жените ме изпратиха да чешмата и дълго
гледаха към шосето.

Цяла седмица в неспокойния си сън виждах тези жени, които над-
могваха ударите на времето, по икиндия сядаха на пейките да чакат
козите си, и в глухите селски вечери премятаха броеницата на стари-
ните.

*Епохата наша
всекиму два избора сочи:
трийсет сребърника -
или Околчица!*

Стефан ЦАНЕВ

Околчица/76

ЗАЛЕЗИ КРАЙ РЕКАТА

- разказ -

Оставихме джипа на Бъркачевската помпена станция и с въдиците обиколихме всичките криволи на реката. Замятахме по вирове и бързеи, стигнахме чак до Милови ливади и комаревските тополаци, но в рибарските торбички по обратния път носехме само няколко мренки. Бяхме капнали и едва влачехме уморените си крака - горският път, обрасъл с капинаци и бочиниш ни се видя безкраен.

- Има риба, има-а-а-а... - срещна ни усмихнат помпиерът Тихомир. - Ама кога сте дошли? За риба се идва раничко, а вие сте тръгнали по пладне... Не помните ли Цвети? Кога излизаше за риба?

- Давай да се върнем в града, началство, да подготвим такъмите и утре в просъница да сме тука - каза Димо. - Тогава кълве и шаранът, и кленът.

- Защо да си ходите в града? - изправи се Тихомир. - И утре пак ще довтасате по обяд. Останете и пренощувайте. Толкова ловци и рибари са нощували тук.

- Ами, добре - засмях се.

Кимнах на колегите и тръгнахме към джипа. Пренесохме багажа до малкото бунгало зад станцията и в старото огнище до брега на реката накладохме огън. Изпекохме мренките и фазана, който ни даде Тихомир, нахранихме се и полегнали около тлеещия огън мълчаливо си предавахме бутилката с бистър Карловски мискет. От близката горска поляна, с избуяла трева, изхвъркна фазанка. И пак тишината се нарушаваше само от звучните песни на птиците...

Мамеха ме тези залези. Слънцето на запад слизаше ниско до хоризонта над Борованската могила. Дългите сенки на тополите лягаха в хладните вирове на реката и някъде далеч зад редките клони на върбите трепкаха първите светлини от прозорците на селските къщи.

Каква лятна полска вечер, с далечни и необикновено ярки звезди, които блестяха и с наивно учудване гледаха земята от тъмното небе!... С отворени гърди поемахме вечерната прохлада.

- Дадоха ли ти вече голямата пенсия? - засмя се нашия домакин и ситните му зъби лъснаха в тъмното. - Знаеш ли какво му трябва на

Околчица/77

един пенсионер - добра пенсия, пазарска чанта и спомени. Да, спомени... Те връщат дни и нощи, преживяни случки, събития... И му стават опора да живее...

Мълчах, мислех си за житейските мъдрости, с които ме поразяваше Тихомир, наведох се и хвърлих сухи сълзи в огъня.

- А-а-а... Знаеш ли - намести се по-близо до мен Тихомир - отдавна исках да те питам да Цвети. Да бе, да... за истината. Не можахме да разберем за него тогава.

- Цвети ли?- трепнах от новия въпрос на Тихомир... Много са спомените ми за събития и хора, с които съм работил, но Цветан си остава в паметта ми жив с една невероятна добродушност, със сините очи, които приличаха на бездънни извори, скрили тайните на човешката обич.

С въглен от огъня запалих цигара, смукнах дълбоко. Вечерният здрач и нощта обгръщаха равнината. В топлия залезен покой усещахме диханието на върбите, чиито бленуващи очи гледаха в бавните води на реката...

Да, приятели... Цвети...

...Наскоро минах през селото, спрях пред сградата, някогашната канцелария на кооперативното стопанство - тъжна, посивяла. Нямаше го оня весел и непринуден смях на хората, излизали някога от ресторанта, нямаше ги клонестите липи, под чиито сенки сядаха старците, моите първи посрещачи като млад специалист... Да, старците... тогава...

Седяха на пейките, премятаха пазарски чанти и одумваха агронома, че закъснял с прибирането на люцерната. Стари хора, рекох си на ум, прекарвали са живота си на полето, говорят си... Но като ме видяха, махнаха с ръка, поканиха ме да седна при тях.

- Младежо - вдигна поглед единия от тях и посочи с бастунчето баира отсреща. - Чухме, че си от съседното село?

- От там съм, но идвам от Карловския край, с жена си.

- Добре е, че идват млади специалисти. Разбрахме, че сте по стоката?

- Ти ми кажи, Иване, че и нашите хора са по стоката, ама са чепати, съсковити. Не гледа ли си добре работата, още първата година ще му

духнат под опашката!

- Ти много - много не се послушвай, ами взимай Цвети и не го пускай, докато не узнаеш селото. Навсякъде ще те разведе и всичко ще ти покаже. Той вози началниците.

Така пръв път чух за Цвети.

- Той знае всичко за полето, за фермите. През войниклъка е учил за конски фелшер. Сега седи при ветеринарния, помага.

Не съм канцеларист и още привечер се разбрах с председателя. На другия ден Цвети ме чакаше под липите. Видя ми се спретнат. Сресал беше конете, лъснал амуницията, каруцата - чиста, със стегнати якове.

От сутрин до вечер обикаляхме полето, по стопанските дворове и ливадите. Той леко подвикваше на кобилките, плясваше галъвно с камшика равните им гърбове, произнасяше имената им и с любезен поглед се обръщаше към мен:

- Дясната е Норма, а лявата Сиза. Пускал съм ги в кушиите. Няма т равни в Стипълчейза.

Подробно ми обясняваше кога, къде и как е побеждавал по конските празници. Ама от година, две се отказал - трябва да се дава път на младите.

В следващите дни продължи да ми разказва кога се е създадо стопанството и как са вдигнати фермите. Сега стадата и кравите, и овцете, и свинете, и птиците били вече елитни стада. Показваше ми добре гледани черношарени животни, настанени в чисти обори, заредени с доилни инсталации. И овцете - тънкорунни стада, закротили се вечер в ливадите на Скът. Разказваше ми Цвети за ветеринарните лекари, с които дълго бе живял. Научили го да реже прасета, да раздражда крави и овце.

Мина лятото, дойде есента. Бях свикнал с Цветан, а и той не се делеше от мен. Нещо ме привличаше в този човек. Хората също го обичаха и от ден на ден се убеждавах, че Цвети е нещо като талисман на селото.

Познавах го и от другите села. И с другоселците беше усмихнат, духовит. Говореше на хората и ги гледаше в очите. Помагаше им. В почивните дни, когато ветеринарите отсъстваха, той обикаляше се-

лото - на един ще скопи прасето, на друг ще види магарето, на трети ще инжектира агнетата против гърч. Не отказваше помощ, не вземаше пари. И винаги ще каже нещо оригинално, ще вдъхне надеждица.

Разделихме се с Цвети, когато ме изтеглиха в околийския град и станах ръководител на животновъдството в АПеКа. Нови грижи и вълнения запълваха дните ми - до промяната в последните години на миналия век.

... Помня това време. Помня добре 1993 година. Пролетта закъсня. Сиви мъгли се стелеха в криволите на Скът. Дърветата зад Рашовските кошари и Рамулов баир бяха сънени, почернели и мълчаливи. Чак след десетина дни лъхна пролетен вятър, подгони облаците над равнината и ги запиля към далечните зъбери на Врачанския балкан. От изток небето пламна, слънцето топлеше влажните угари, пъпките на дърветата набъбваха с влага, лъхна мирис и надежда за нов живот. И в тия дни, когато полето чакаше своя стопанин, дойде заповедта за ликвидацията на кооперативните стопанства.

Разправяха ми после попичани - никой не вярвал, че ще се ликвидират фермите, че ще започне разрухата. Но мина пролетта, лятото, и в края на есента от оборите на стопанските дворове стърчаха вече само разбити стени, прозорци, увиснали греди, полюшвани от вятъра и тук-там ясли, пълни с развален фураж.

Селяните разказваха, че по това време овчари забелязвали Цвети да скита сам из ливадите около Мъртвицата. Спирал каруцата до някой храст, пускал юздите на конете, те навеждали глави по сухата трева, а той вървял из криволите на реката мълчалив, вслушан в тихия повей на вятъра и дълго гледал незасетите угари зад Нинчовските кошари.

От това време животът му тръгнал в друга посока.

Около два месеца го виждали как скита безцелно из тия места. Никой не разбрал защо се губи или крие. Една сутрин видели катинар на входната врата пред къщата му. Питали съседите тук, питали там, докато разбрали, че бил заминал към дунавските села, където имал роднини. Тяхкали се жените по улиците, било им криво и пусто. Селото глъхнело без неговия глас. Сещали се за Цвети и овчари, разказвали, че когато ликвидаторите продавали машините и раздърп-

вали кравите, а стопанските дворове потъвали в буренаци, той пръв вдигнал юмруци на новите власти. Очите му пламтели, кръвта нахлувала в лицето му, но ликвидаторите го привикали, свили му перките, а на хората казали да го оставят, защото бил полудял...

Беше минала година, може би две. Една сутрин другоселец донесъл вестта за неговата смърт. Жените се скупчили около човека пред фурната, а той разказвал тихо, местейки мократа цигара от единия до другия край на устата си. Хвърлил се бил в Дунава. След седмица рибари го измъкнали в мрежите си. Полицията не открила видими следи от насилие.

- Това е - човекът пак припалил цигарата и вдигнал рамене.

Хората ахкали, чудели се, шушукали. Коя ли е причината за смъртта на благородния човек - самотата, гладът, или душевна болка? Селото потънало в скръб. Хората кимали с глави, защото се досещали - Цветан по своему бил оценил житейската неправда от разрухата на село и предпочел смъртта пред безизходицата от безпощадния преход.

Научих за случая и отидох до селото след десетина дни. Спрях джипа до липите. Старците ги нямаше. По пейките имаше окапали листа, които вятърът събираше на купчини по изкъртените плочки на селския площад. Питах мъжете как е станала Цветановата работа, но никой не знаеше цялата истина. Кимаха с глави, изговаряха: "Брей, брей този човек" и тръгнаха към селската кръчма. Постоях, постоях, палнах джипа и отидох до ветеринарната лечебница. Пред нея видях строшената, без колела, каруца и дъски, с които беше залостена разбитата врата. Прозорците бяха оковани с решетки и найлон.

Това е историята на моя Цветан, която колегите ми изслушаха с въздишки и болка в душата. Запалях нова цигара, смукнах дълбоко и погледнах небето - ясно, топло лятно небе, осеяно с хиляди звездни гирлянди. Пресичаше го Млечния път, проточил се като тържествен пояс по целия небосклон.

Яна КРЕМЕНСКА

* * *

ТОЛКОВА МОЖЕМ - КОЛКОТО ИСКАМЕ.

Лесно се пишат стихове.
Лесно живеем високо в ниското,
лесно се будим чисти.
Лесно забравяме и си спомняме.
Около сме Околчица.
Ахкаме, охкаме всенародно.
И сме почти воеводи.
Настава вечер. Звезди изгряват.
Броим ги като стотинки.
Честен е който мълчи над хляба.
Мълчи, когато го има.
Тъжна държава с живи герои.
Срам ме е - мъртви са живите.
Лесно се пишат похвални оди.
Само че - крива нивата.
Все на баир, все със думи засявана...
Тая предателска болчица...
Жив е той, жив е... засяда му
името на Околчица.

ЕКЗЕРСИЗ

Не искам да пропусна тази есен,
в която се завъртаме хазартно
и все не знаем на какво залагаме.
Не искам да сме влюбени във лятото,
когато то си е отишло вече.
Потапям се във тези меки вечери
и дишам шум и шума и шушукане.
Понякога се свивам във черупката си
и слушам омагьосано щурците,
които се кълнат, че няма минало,
че всичко е сега, че няма после.
Не вярвай, че света ни е ядосан.
Светът е влюбен в тези изречения,
които не успявам да ти кажа
и галя по обратното на косъма.
Усещаш ли, когато те докосвам
с невидимо присъствие в пространството?
Ще продължава дълго да ме няма,
но винаги ще носиш песента ми.
Понякога дъждът ще ме разказва
и ще се стичам в тъжното на жаждата ти.
Все искам много, после не успявам
да дишам свобода през твойта кожа.
Превърнах те във късна невъзможност,
но ти побързай да пристигнеш някога
Не искам да пропусна тази есен.
И цял живот вселенски те очаквам.

ЕКЗЕРСИЗ 2

Къде живеят тъжните ти думи
и стига ли да те гадая есенно,
защото ми е пълно от предчувствия.
И теб ли ей така ще те пропусна
и ще се вирам в някакви галактики.
Омръзва ми от ъгловати лакти,
от думи за сбогуване, от чакане,
от стихове, с които си превързвам
във тъмното на себе си душата.
Къде разказват твоите мълчания
на приливите притчи за пустините.
Вървя към себе си и бавно те настигам,
и много искам да ти кажа нещо,
което се люлее във кръвта ми.
Понякога завоите са стръмни
и хуквам нанадолу от върха си,
небето пада, преобръща облаците,
дърветата почти достигат Господ
и знам, че те живея, но наопаки...
Къде живеят тъжните ти думи
и може ли за малко да остана,
преди да се удавя в есента си
и да се върна към началото.

ЕКЗЕРСИЗ 3

Разчиташ ме и сигурно ми вярваш,
защото те разказвам като себе си
и толкова отдавна те познавам,
че в корените ми е твоята жажда
и в пръстите ми твоите докосвания.
Когато този свят е високосен,
все нас са окосявали със троскота,
редили са ни в друг реален хаос.
Понякога до болка те познавам
и зная как разплакваш всяко вдишване
и всички звуци, и големите мълчания.
Не си отивай! Днес не позволявам
на стъпките да си рисуват дири.
А в зениците ми седи и тъжно свири
един щурец, забравил да си иде.
Боиш ли се, че после идва зима,
а в бялото изгубват идентичност
перата ни на тъжно-стари птици?
Не си отивай! Как да ти измисля
поне една от сто и пет причини?
Не тръгвай! Зимата ще мине.
Ще рукнем разтопени към моретата
и дъното със синьо ще ни тегли
все по-дълбоко и съвсем във себе си...
Докато си намерим с теб адресите.

ЕКЗЕРСИЗ 4

Навярно е било така отдавна,
че вече го забравям и не помня.
Разказват го отлитащите птици,
когато се сбогуват тъжно с рибите
и носят на крилете си мълчания,
солени от дълбоко и от жажда.
А рибите, когато се прераждат,
в очите си събуждат пълнолуния.
Така са им мълчали дълго думите,
така са натежали от неказано...
Навярно е било така отдавна,
че помня само пътищата с длани
и с длани си намирам друго зрение.
Опипом си намирам изречения
и ти строя от пясъците замъци.
Навярно е било така отдавна,
че се захвърлих като камък
и толкова тежа във самотата си,
и толкова си зная вече мястото...
Навярно е било така отдавна,
че почнах да застивам като пясък...

ЕКЗЕРСИЗ 5

Не струват нищо всичките прозрения,
които все пристигат късно
и акостират късно. След събуждането
мълчим и галим с есенни движения
пространството на пъстрите си зеници.
Превърнахме ги в ринг на самотата си,
ожесточено се сражаваме с илюзии.
Страхът е неизгубващ гладиатор.
Понякога от страх и аз се губя
във спомени за нощ и черни котки,
за покриви, за нещо наклонено...
Неистово нагоре се катеря
и впивам думи в твоето присъствие.
Когато се отрониш аз политам
и птиците ме гледат с удивление.
Превърнахме и падането в полет...
Душата ми със сребърни движения
По котешки от тялото излиза.
Поне ти дадох втората си риза,
та няма и естествени прегради.
Не струват нищо дългите балади
и дългите истории с поанти.
Не помъдрявам задължително от старост,
по-скоро остарях от чужда мъдрост,
на някого, на разни живи мъртви...
Не струват нищо всичкото прозрения.
Но утре.....

ЕКЗЕРСИЗ 6

От толкова потъвания в себе
приличаме на артефакти.
Изваждаме се, ценни сме на някого.
Омръзна ми да ме колекционират.
Не всеки сън е повод за умиране,
но ми е тъжно за съня наяве.
Понякога задълго се забравяме
във някакви затишия и чакам.
А ми се иска да живея простичко
живота на тревите и на мравките,
да съм съвсем естествена мелодия,
да ме запяват и да ме забравят...
Да взема да завържа онзи вятър,
да спре да ме посява като плевел
и да си върна кротките посоки.
Понякога сме тъжни артефакти
от дъното на собствените си животи.

ЕКЗЕРСИЗ 7

Измислици са всичките присъствия,
в които ме намираш неочаквано
и неочаквано, преди да си ме чакал
ме срещаш в океаните на думите.
А думите живеят нейде другаде,
където се събуждам вечер влюбено
и приликите с мен са нещо друго.
Люлея думи, влюбвам ги, те лудват
и тръгват да преплуват по кръвта ми
морета от вселенски многоточия.
Закърпвам си понякога платната,
разделям се със дъното и котвата,
обърквам се, пропускам всички срокове
и нека друг да ги догонва вместо мене.
Аз се побирам във едно стихотворение
и съм ти шепата неутолена жажда.
Измислици са всичките прераждания,
когато искам да съм тук и толкова.
Светулките не изпълняват роли,
те просто светят, за да мога да те виждам.
Животът ли? Прилича ми на свиждане,
а после си отиваме оттатък.
И затова - недей да ме очакваш,
а просто ми помахай на минаване,
когато свиря нещо със щурците.
Превърнах се отдавна само в минало,
но думите ми дишат вместо мене
и вместо мен обичат да обичат.
Поискам ли, ще се събудя сигурно.
И после - няма да ти пиша.

Камелия КОНДОВА

С НОСНА КЪРПИЧКА - НА ПРИСТАНИЩЕТО

Преди да е дошъл - ще си отиде.
От погледа на сушата е слисан.
И аз ще се затворя като мида,
която няма да отгледа бисер.

И девет бала гняв ще се надигат
в сърцето ми - заоблен морски камък.
И после въздух няма да ми стига,
додето осъзная, че го **НЯМА**.
И после... укротила бесовете,
ще се науча да не го забравям.
Дали писмата ще пристигат в петък?
/Кой петък точно? - следващият вляво.../
Ще ми се смее селската Итака:
каква глупачка, как не съм разбрала,
че този, който сто години чакам -
не може без онези девет бала.
Без девет бала смърт, любов и всичко,
което е достатъчно солено.

Ала когато толкова обичаш -
една сълза е равна на вселена.

ИЗПОВЕД НА СИРЕНАТА

*Задочно на Миглена - заради октоподените прегръдки
И на Изабелла - тя си знае защо...*

Морето като спомен ме прегръща.
През люспите ми светят люти рани.
Морякът искаше да има къща -
и затова на сушата останах.

След свобода, дълбока три живота,
реших - в морето няма да се връщам.
И пресуших очите си, защото
Морякът искаше да има къща.

Дали и как ще ми прости морето,
че в сухоземна лелка се превръщам?
Удавих се на мястото, където
Морякът искаше да има къща.

ЖИВОТЪТ - НАЧИНА НА УПОТРЕБА

Животът снощи зверски се напи.
/Със всички извинителни причини./
Така поне преминахме на "ти" -
дистанцията се скъсява с вино.

На първа фаза беше страшно мил:
Недей, любов, не се хаби напразно!
Не става Аполон от крокодил,
повяхнали цветя не правят празник...

На втора фаза, вече свил юмрук:
Ти докога така ще ме живееш?
Споделяш ме с поредния боклук -
без мисъл, без сърце. И без идея!

На трета фаза и прегърнал стол,
животът със езика си преплетен
изфъфли, че човек се ражда гол -
със кожата си всичко да усети.

И после падна под една дъга
от виненки навместо пеперуди.
Усмехнат като детството заспа.

Проклетата да съм, ако го събудя!

ДОКАТО СЛУШАХ ВИСОЦКИ...

На пръст мирише всяка равносметка.
Не искам да си спомням откъде
са всичките пробягани подметки.
И лъжа, че съм гонила коне.
Но както лъжа, взех, че ги настигнах.
Миришеха на прах и свобода.
И свободата като Бог ме вдигна
на седем мои педи над пръстта.
За някои може би не е високо.
За мен светът така се завъртя,
че за да хвана вярната посока -
останах със сърце. Но без глава.
Това не извинява всъщност никой,
освен животът, който продължи
във смъртното ми тяло да прониква
и да си прием виното "на ти".
Та... той ми каза, че е страшно важно
един случаен пътник да прости
на мен - която само болка раждам.

И на жената, дето ме роди.

ТРЪНЛИВО

Били ли сте в поляната от тръни
с един човек - от болката изваян.
Там всеки вик от Бога е изтръгнат.
/Във цъфналата ръж и баба знае./
Небето връща виковете тройно.
И векове след болката ги чувам.
Били ли сте дотолкова виновни,
че Адът като Рай да ви се струва?
Сърцето да е цялото в петите.
Но не от страх - с кръвта оттам изтича.
Били ли сте венец от тръни, питам ви?

Аз бях. И вече мога да обичам.

ХОНОРАР ЗА ПАЛАЧА!

Не ми е българско. А трябва
/повредата е от години/.
Историята като брадва
разсича минало и минало.
Не ми е влюбено. А мога
да се престоря на момиче.
За първи път ли лъжа бога,
че в три без десет го обичам.
Не ми е три без десет вече.
Без вяра, без любов, без слава -
една натрапена човечност
живота ми опровергава.
Не ми е рано, нито късно.
Не ми е никакво, обаче
в сърце осъмвам. И се пръсвам.

Платете, моля, на палача!

ЖИТЕЙСКО

Съдбата разпиля ни като есенни листа
покрай дървото на живота ялов -
напук на всяка земна скръб и суета,
разбивайки мечтите ни за цялост.

И сякаш кръгове годишни в дървесината
натрупаха се бръчки, болести и лой.
Фатални влакове перона ни в галоп подминаха
и виеха локомотиви с вълчи вой.

А ние зяпахме с немигащи и рехави очи -
прилични на стрелочници пред пенсия.
Дори и днеска още се ослушваме, мълчим -
къде е, иде ли вагонът на успехите.

Сред този свят на задължително безумие
пристъпваме подобно лунатик по лед.
Уроците житейски лошо ги назубрихме
и паднахме в жарта на спомена проклет.

Но вярваме - макар "наивници на средна възраст",
че всъщност сме едни пораснали деца.
И нещо все по-безпощадно ни гори отвътре -
кога засели се вълкът в добрите ни сърца?

НЕИЗБЕЖНОСТ

Годините ме мляха, както воденичен камък
последния чувал бедняшко жито -
все бялото брашно излизаше по-малко
и с черното и триците преживях.

Яхнията житейска зорлем я нагъвах -
днес блудкава, солена утре, после загоряла.
И хлябът клисав тъй засядаше във гърлото,
та сякаш себе си преглъщах, а не залъка.

Със зениците лунатични вечно зяпах другите -
прилични на овчици, вълци и хамелеони.
Светът отвън напираше с походката си груба,
но не допуснах го до своята изконност.

Макар във времето пари и власт да преобърнах,
благодаря на Бога и на шепата приятели,
които ме спасиха за голямото - да бъда
отново жив при корена и волен като вятъра.

И винаги, когато се обръщам и поглеждам
към дирята от грешки и отминали заблуди,
усещам тази страшна, първобитна неизбежност:
ако ме върнат пак назад, ще живна два пъти по-лудо!

БЕЛОСЛАТИНСКА ЕЛЕГИЯ

*"Там, в робската нива, рой черни косачи
извиват и кръвна коситба косят!"*

Н. Хрелков

Бяла Слатина, колко си черна и бяла
знаем ние, които живуркаме в теб.
Зла орисница в люлка те клета люляла
и повивала бяла снага с черен креп.

Славно минало... Влечат го биволи с кални каруци
и пръхтенето сякаш е напев в три четвърти такт.
Ъгловати мъже съмват-мръкват с псувните барутни -
докога господ-бог ще ги спъва и в труд, и в мерак.

А онези - забравени черни косачи,
пак косят в равнината на твоята дъхава гръд.
И с очи опустели тревите ти плачат
за парчето небе преди кратката смърт.

Изпод вежди ни стрелка и къщата Хрелкова -
като живичка птица с пречупен гръбнак.
Бяла Слатино, много са твоите рани и белези,
ала тази е страшната питанка в нас.

Откъде ли се пръкнаха днешните местни велможи,
дето будни сънуват пари и безкраен запой?
Все първични инстинкти - тях всеки ги може,
но отчаяна, ти вече търсиш апостола свой.

И подобно на непрекипяло вино -
тъй е мътен и буен народният вот.
Днес единствено бяло е твоето име,
черна приказка - твоят несбъднат живот!

Околчица/98

РЕКВИЕМ

"Китката" е уникално природно образувание от 15 вековни дъба, поставено под специална закрила. Феноменът е в сърцето на местността "Агиното бранище" край Бяла Слатина. "Китката" е символът на града и е част от герба му. През февруари 2006 г. за няколко дни са отсечени 10 дъба, а останалите 5 са частично изрязани.

Няма я "Китката"... Няма я вече.
От петнадесет дъба, най-братски прегърнати,
триста години глави не привели,
само пет се кандилкат с прерязано гърло.

В предизвестените ноци на местни хайдуци
Бяла Слатина съмна без живия символ.
Този безкраен обоз от потайни коли и каруци
сякаш кара не трупи, а смъртник, починал насила.

Липсват свидетели - само звездите, луната
и ветрецът смутен в осквернените клони.
Кой да помогне? Днес всеки се прави на шантав -
щом е общо и чуждо, не важат законите.

Иначе хленчим, че все не върви ни
и природата-майка до смърт я озорваме.
Как ли тогава да бъдем невинни,
като вече отсякохме своите корени?

Тези пет дъба - свещици в земята навъсена,
някак странно напомнят ръката, която
утре ще свие ранените пръсти
и ще секне дъха на човешкото ято.

Павлина ЙОСЕВА

СЪЛЗАТА НА КОНЯ

Богородица плаче. Сълзите ѝ светят.
Аз не мога да вярвам в икони.
Ако можех да бъда и нокът в ръцете ѝ
или просто сълзата на коня...

Ако можех да бъда горещо. Огнището.
Да златнея в кората на хляба.
Да разпалвам на есен кафява стърнището.
Да обичам... когато те нямам.

Ако можех да спирам и връщам минутите,
да спася нечий стих от разстрели.
Ако можех... навярно бих станала глупава.
И ще ходя на църква в неделя.

"ОТКРАДНАТО ЩАСТИЕ"

Вятърее над сивите релси като шепот на ручей
и разнося хартии от банички над разсипани кошчета.
Старец бавен върви под балтона си кърпено-скучен
да събира трошици живот... И да мисли за още.

Болно куче. Ръмжи като влак натежал от годините.
Чака нещо от някого. Някого няма го никога.
И затягат се кабели. Дишаш сякаш си в мина,
а пиян полицай те проклина без рими и стихове.

И понеже от чакане всички влакове вече изстинаха...
Пише гара "Открадното щастие", като в тъпо предаване.
Остаряла табела над перони отдавна заминали.
На гишето продават надежди. И билет за... оставане.

БЕЛИЯТ МРАК

Тънконог месечинко затанцува отнесено.
Във очите ми... жълтите. Диви оси.
Дребни болни звезди падат ранно предесенно.
Вятър крив и изострен коси ли... коси.

По тревите щурци неразумни подскочат,
нацигулчени плачат със летни очи.
И понеже си тръгва на лятото здрачът.
И понеже хамакът разпънат виси...

Тежко грозде - очите ми. Шумва ширата им
и се вдига на пяна... Под миглите - мрак.
Идва хлад. И гаси с тишина топлината им.
Става вино душата ми. Бяло... от сняг.

Тодор ВАКОВ

ТАЙНСТВО

Тя вдигна щорите на прозореца.
И видя денят.
Усмихна се -
една птица каза: Жива съм!
Оправи косата си пред огледалото,
повдигна леко гърдите,
сложи черния сутиен и си каза:
красива жена съм.
... А въздухът е жива рана,
както и тези големи очи,
отворени за красивите неща...
Какво си мисли един млад мъж
когато жената люлее две бедра
и поставя тъмно червило върху устните?
Просто я желае :
желае набъбналите влажни устни -
целувката е едно чудесно тайнство -
когато Донатело извайва устните,
леко отворени, на Афродита...
отсам огньовете
и чак отвъд Земята.

Йордан БОРИСОВ

БАСТУНЧЕТО НА МАМА

Преди години дялках го от глог.
И тръгна то навсякъде със нея.
За мъка, че я бил оставил Бог,
в душата мисълта ѝ не изтлея.

Подскачаше във нейната ръка
подпорката край белия зокум.
И стъпка в стъпка двата ѝ крака
до портата чертаеха си друм.

С усмихнати очи и блага реч
по живо-здрavo людете изпрати.
И пилците подгони с глогов меч,
че пак кълват бухнатите салати.

Безсилни ли са нейните Стоте -
но моите - все повече ме свеждат.
И крачката ми в зимата плете
везмото на последните одежди.

И мисля си, напролет ще сека
от глог една мъничка, здрава гега.
Та моите разлюшкани крака
да се дотърят някак до ковчега.

ВЪЛШЕБСТВО

Вълшебството назад ме връща
в онази стара селска къща,
в която бях дете, момче,
а мама все тъче, тъче...

Тъчеше тя кълчищни ризи,
А тате - под навеса низи
намръщен нижеше... А ний -
немирни - Бог да ни убий!

И то дойде - вълшебство нежно,
с онази рокля белоснежна
и чучулигов сладък глас
над нивата във юнски час...

Страните й - с трапчинки сладки
и думите вълшебни, кратки...
Със онзи кръшен момин смях!
О, Боже, що ли беше грях?...

Вълшебството назад ме връща
в порутената селска къща,
в която бях добро момче,
а мама все тъче, тъче....

ЗВЕЗДНИЯТ ОТРЯЗЪК НА ТВОРЧЕСКАТА ЗРЯЛОСТ

Стиховете на Иван Пенев винаги са носили в тъканта си не само неповторимия почерк на един високоталантлив поет, но и посланията на един мъдър човек. Сигурно ще ви се стори странно, но това чувство го имам от преди четиридесет години, когато двамата с него бяхме начинаещи поети от Софийския университет и преодолявахме наивните си провинциални комплекси в нахаканата компания на колегите си от по-горните курсове. Търпеливо си чакахме реда на студентските четения в митичните аудитории на Алма Матер и тайно се надявахме да видим имената си върху страниците на Студентска трибуна или Пулс.

Една след друга мечтите ни се сбъдваха, може би защото бяха скромни и не затрудняваха особено всевишния, а може би защото вървахме към тях търпеливо и честно. От онова време датира и приятелството ми с Иван, което до ден днешен, а уверен съм и до дълбока старост ще ни крепи с благословената си вълшебна патерица. Иван ме научи на много неща: на отговорност пред поезията, която не търпи притворство и придворно словоблудство, на искреност и синовна признателност, на достойнство и гражданска доблест и не на последно място - на стоицизъм. Иван Пенев е един от най-ярките поети-стоици на моето поколение, което се превърна в мост над драматичната пропаст между двете епохи в новата българска история. Неговата поезия е своеобразна кардиограма на инфарктните трусове, които разтърсиха националната съвест през последните 20 години.

Тези двадесет години обозначават звездния отрязък от творческата зрялост на поета. Много обиди и перфидни инквизиции му беше съдено да изтърпи и надживее. С много илюзии трябваше да се прости. С много раздели трябваше да се примири. Всичко това накърнява, оскърбява и обезсърчава. Изведнъж се оказва, че поетът, на когото бяха завещали едва ли не нотариално заверени небеса, тепърва тряб-

ва да прохода отново. Изведнъж се оказа, че земята не е ничия и по нея трябва да се ходи внимателно, нравствено, отговорно. Че небесата трябва да ги оставим на космонавтите, а ние трябва да се върнем към своите земни корени. Поезията на Иван Пенев е суров и вълнуващ дневник на завръщането към корените на битието. Разбирам новата му книга "На ръба на безкрая" не като скок в отвъдното и бягство, а като вкопаване в калната траншея на живота и готовност за следващите му предизвикателства. Тази поезия е болезнено изстрадана и болезнено искрена, но едновременно с това тя е оптимистично праведна и трогателно всеотдайна, защото ни помага да се докоснем до тайната на оцеляването. Ако има нещо, което днес обединява всички българи, това е тайната на оцеляването.

Иван Пенев е от малцината съвременни български поети, които са успели да усъвършенстват своето вътрешно зрение до степента на просветлението и са чули въздишките на преминаващото през душите ни време. В неговите строфи отеква отвъдното бучене на една мистична съдбовност, в която блестящи метафори и неповторими образи ни помагат да дешифрираме знаците на житейската мъдрост:

*Не ми е писано лек стих да имам.
ни лека служба - стълба към небето.
Аз трябва все към ниското да слизам,
да крача бавно, в тъмното да светя.
На изворите дъното да чистя -
да бъде бистро, да тече водата.
Съдбата ми загърбена поиска
на кални птици да пера перата...*

Опитах се да очертая драматичното противоречие между небесата и корените, което разпъва поета. Иван Пенев е намерил изумително точен, красив и естетически мощен образ на това противоречие: "...на кални птици да пера перата..."

Не зная как вие усещате въздействието на тези пълнокръвни, изтръгнати от мелодията на сърдечния пулс строфи, но лично на мене "На ръба на безкрая" предлага стихотворения с безспорна антологична

значимост. Признавам си, че обичам стиховете на този поет. В крайна сметка, за да разбера една поезия, би трябвало поне да сме добри с нея.

Ще перефразирам известната мъдрост и ще призная, че никои не е пророк в собствения си дом, камо ли в собствения град или в собствената държава. Убеден съм, че Иван Пенев не страда от пророчески комплекси и не търси по-горно място в някаква ефирна поетична републиканска топлиста. Той винаги е поддържал хигиенично и здравословно разстояние между себе си и снобизма, който в продължение на десетилетия манипулираше отношението към едни или други български поети, докато любовта към поезията не изчезна съвсем. Радвам се да поздравя Иван Пенев с изключително яркия му творчески успех, който постига с "На ръба на безкрая". Стиховете в тази книга са магнетично свързани със социалните и дълбоко интимни проблеми на обществото и съвременния човек.

*Учителят на моя син минава
с вързоп дрипав. Гледа, без да вижда.
Не мисли вече той. Нито завивжда.
пребърква кофите и преподава
един урок нагледен по история.
Урокът как държавите пропадат;
от сляпа алчност, завист и безбожие...*

Поетите са неудобни личности. За церберите на обществото те са неудобни с това, че виждат неща, които не би трябвало да виждат. Още по-неудобни са с това, че казват онова, което виждат. Понеже разбраха, че поетите няма да замълчат, направиха така, че отдалечиха хората от книгите им. Днес ние участваме в една от барикадите на истинската поезия срещу социалното безразличие и бездуховността. Лично аз съм дълбоко благодарен на Иван Пенев за книгата, която ми върна вратата в чудотворната сила на словото. Нали и Господ според поета е почнал така: *първо - Словото, после - Душата.*

Иван ПЕНЕВ

* * *

МАЙ ЧЕ ВСИЧКИ МОИ ПРИЯТЕЛИ

и връстници-поети

от дъха на смъртта са докоснати.

Пият гроздова,

пишат последните си куплети

и със музите се халосват.

Иронично живота гледат -

не му вярват - много са лъгани.

Но не носят камък във пазва

и напразно думи не хвърлят.

Всеки ден пушат ядно и стръвно

последната си цигара.

И не мерят своето кръвно,

и не вярват, че остаряват.

Затова, както по правило се очаква,

след емоционалните взривове,

реанимирани след инфарктите

те дописват своите книги.

И обидени си отиват от живота,

почти забравени,

днес поетите не ги убиват

а ги превръщат в клошари.

Или пазачи на авто-паркове,

портиери и нужни грешници.

Ако с водка не се удавят -

ще ги удавят в насмешки.

И посмъртно ще ги обкичат

със медали и словоблудства

и партийните генерали,

и платените родолюбци.

Само историята педантично
ще измерва протуберансите на епохите,
не с бръщолевенето на политиците,
а с гласа на поетите и апостолите...

БЕЗСМЪРТИЕ

На Иван Йончев, по случай 80 годишнината му

Такава благодат - Иван да бъдеш
в безбоя - но с божествена съдба:
във храма на лечителя осъден
да водиш вечна битка със смъртта.

Разполовен между душа и тяло -
на бог Асклепий син, на муза паж.
Съдбата две крила ти беше дала -
осемдесет лета летиш със тях.

Деня сред аспирина и сиропи
раздаваше надежди час по час,
а вечер сред приятели високо
кънтеше до звездите твоя глас.

На сцената царуваше престолно,
тя трон ти беше, а гласът - тръба.
И той извеждаше до рая божий
сърцата ни. И беше светлина!...

Душите ни, забравили небето,
откриваха безсмъртната си власт.
И ставаше божествено градчето
щом звъннаше ОКТЕТА вътре в нас.

Околчица/110

Балкански ветрове, къде остана
магията на този празник бял?
Къде са ти момчетата, Иване, -
до днес тъй никой друг не ни е пял.

От тишината оглушахме всички -
кой може да ни върне младостта?
Развий криле, Иване, божа птичко.
Ти вече си безсмъртен с песента!

Пожелавам богата съдба на “Околчица”.

Тодор ХАРМАНДЖИЕВ

Околчица/111

ГНЕЗДО НА ТВОРЦИ

Вече повече от 25 години един врачански журналист всеотдайник на име Марин Ботунски без умора, без отчаяние, с много любов и широта на възгледите стопанисва и издава ежегодно един литературен алманах, кръстен с отговорното и високо название "Околчица".

Тук му е мястото да спомена, за улеснение на бъдещите литературни историци, че кръстник на "Околчица" беше големият български писател, с коси като житни класове, Стоян Ц. Даскалов, роден в с. Лиляче, Врачанско.

Марин Ботунски вечно звъни по телефона, напомня на поети и белетристи последни срокове за изпращане на цикъла или разказа. Алманахът, подкрепян от приятели, кметове на Враца, отдел "Култура" към общината, може и да мине по каменисти пътеки, но едно не може да си разреши: да дойде 2 юни, без да се появи спретнатата, изпълнена с поезия, проза, есеистика и много рисунки поредна книжка.

От години съм бил близо до редактора и енергичните му рядколегии и съм се убеждавал многократно, че никак, ама никак не е лесно връз корицата на "Околчица" да има само един образ с огнени очи - този на гениалния поет и войвода Христо Ботев, оставил костите си високо в Балкана над Враца.

Ботев би улеснил само чиновника издател с наглед лесните, определени от историята рамки и оценки.

Нищо подобно няма в излъчването на "Околчица"!

Ботев присъства винаги, но винаги видян поновому, различно от елементарните представи, а усещането за широта и новост е неизменно.

"Околчица" е кошер на поетите. Кошер, на чиито врати не дебнат стражи и цензори. За "Околчица" няма два съюза, няма два синода, няма два народа!

И просто не е възможен, под никаква форма, опита да спомена и изброя, а камо ли да степенувам кои и колко поети и творци са участвали в ежегодната "антология" с романтично и задължаващо име "Околчица".

Нямат чет имената, няма поканен поет, неспратил тутакси китка стихотворения. Стари, средни и млади, неполучили никога до сега стотинка, с радост доказват уважението си към изданието, колкото врачанско, толкова и общонационално.

Криво ми е на душата само от тъжната констатация, че признанието за този доброволен труд бива занемарено десетилетия. Не е справедливо литературната критика да чопли и се рови в какво ли не, да отбелязва и кичи какво ли не, а две думи да не намери за това патриотично, високоблагородно дело!

Успокоява ме само една мисъл: че иде 2 юни и знам, че "Околчица" отново ще докаже, че е гостоприемно гнездо на българските писатели.

Орлин ОРЛИНОВ
вестник "Словото", бр. 30 от 6.X. 2005 г.

*Ботев! Околчица, Йолковица!
Свещени върхове, свещена земя, където е моят корен и моята
сила, земя на апостоли, която поетът-гений и воевода обезс-
мърти с подвига си. И себе си, и България!
Радвам се, че съм кръстникът на алманах "Околчица", който
трябва да стане списание.*

Стоян Ц. ДАСКАЛОВ

ОСТРА РЕАЛИСТИЧНА НАБЛЮДАТЕЛНОСТ И ФАНТАСТИЧНОСТ

Група ентусиасти се обединиха около благородна идея - да организират художествена изложба на своя приятел и колега Петър Къчев по повод неговата 55-годишнина. И изложбата стана радостен и значим факт и ние имахме възможността и удоволствието да видим толкова много творби на художника, събрани на едно място.

Ключовите думи, които въвежда Петър Къчев в историята на съвременното ни изкуство са "групата на Врачанските художници" и известното поколение от 80-те години на миналия век у нас, което се наложи преди всичко със своето авангардно мислене и новите технически похвати. Това е поколението, което даде обективни духовни придобивки на нацията. Към това поколение се числи и Петър Къчев, макар че той има и свое твърде ярко и артистично битие.

Петър Янкулов Къчев е роден на 31 декември 1950 г. във Враца. През 1970 г. завършва Художествената гимназия в София и е приет във ВТУ "Кирил и Методий", където завършва специалността "графика" при проф. Николай Хаджитанев. След завършването на висшето си образование Петър Къчев се установява трайно в родния си град и вече три десетилетия живее, работи и твори тук. В началото на творческия път се отдава всецяло на графиката. Той показва сериозни възможности и като много добър майстор на рисунката прилага това си умение в най-различни художествени графични техники - офорт, суха игла, акватинта, литография. Но онова, което завладява постепенно Петър Къчев е живописата, а след тежкото заболяване художникът окончателно заменя резаца с четката.

В живописните си работи Петър Къчев привнася в много отношения онова свое пространствено мислене, което отличава работите му в графиката - подчертаният рационализъм и онази многоплановост на композицията, които изискват от публиката мисъл и интелигентност.

Независимо дали картините на Петър Къчев имат митологизирано, или популяризирано съдържание, те носят най-различни състояния и значения, които в по-голяма, или в по-малка степен са познати на зрителя. Чрез тях художникът се стреми не да се дистанцира от него, а да постигне необходимия диалог по пътя на видимостта и скритите съдържателни пластове. В картините на Къчев неизбежната човешка раздвоеност получава своеобразен художествен еквивалент. Той реализира най-често своя замисъл чрез средствата на метафората и иронията. В картините му сложно се преплитат хумор, лиризъм и трагизъм в присъствието на една остра реалистична наблюдателност и фантастичност. Тези елементи позволяват на автора да изрази вечното неравновесие, което съществува между физическото и духовното начало.

Героите на Петър Къчев са едновременно възвишени и при това твърде смешни. Жестовете им са тържествено ритуални, но те често стъпват с боси нозе по земята. Нарисувани обикновено в един твърде изчистен силует, те създават усещане за непосредственост и простота. Голяма част от картините носят елементите на стилизацията, която съответства на гротескното. Формите и обема се открояват силуетно обикновено върху еднотонния чист фон. Това, че са противоположни на живописното начало в никакъв случай не ги прави по-малко значими. По-важно е да кажем тук, че Петър Къчев като човек и художник е неотделим от атмосферата и културата на град Враца - старинен и жизнено млад, а и твърде приказан според собствените му представи. Тук художникът е познал всичко онова, което формира една личност и остава следа за цял живот. Всичко съществено се е случило тук. Врачанският пейзаж е осветил чувствата му. Съгражданите са дали образ на идеите му, на представите за нещата и ценностите на този свят. Тук е срещнал другарите си по съдба в изкуството и спътниците по житейския друм. Затова не е случаен фактът, че толкова много картини на Петър Къчев са населени с познати личности и символи, свързани с Враца - старата часовникова кула, бившата сграда на Клуба на дейците на културата, старата врачански ж.п. гара, елегантните Орозови файтони и феноменалните врачански скали, които в неговите творби сякаш са неподвластни на гравитация.

От всички картини струи някакъв неизразим епос. В една от картините му виждаме българина, който се отправя по пътищата към Европа яхнал своята тротинетка и единствения му багаж е българският национален флаг и подчертаният му оптимизъм - може би върви към по-добро! В друга картина великите герои на Сервантес Дон Кихот и Санчо Панса щурмуват пак вятърни мелници, шествайки в една българска действителност.

Изложбата ни даде още едно основание да възприемем човека и художника Петър Къчев като един постоянно мечтаещ, романтично реещ се пластичен дух с неспокойно и неукротимо въображение, заредено с вътрешен динамизъм и енергия.

Радвам се, че съм в редакцията на алманах "Околчица". Той има широко поле за действие и му пожелавам: около високия връх Ботев да се види в цялото многоцветие живота и творчеството на народа от този край. Трудолюбив и с голяма творческа мощ, народът от тукашния край може да даде начален тласък за всестранно претворяване на бит и фолклор, да бъде първоизвор на патриотизъм и трудолюбие.

Елена ОГНЯНОВА

Цветко СТЕЕВ

ДОМ-ДЪРЖАВИЦА

Родил съм се и съм отраснал в колиба. Баща ми имаше две крави - едната Сряда, другата Бонка. Когато започнах шест години ми ги повери да ги паса. Бонка - по-сприхава и своенравна, Сряда - самата доброта. Мисля, че злоупотребявах с нрава ѝ. Приискаше ли ми се да се возя, хващах се за опашката ѝ и тя търпеливо ме мъкнеше по пътя. Понякога, както си пасеше, идваше при мен и започваше да ме ближе по челото, да ми оправя прическата - не знам дали я дразнеше рошавата ми коса или в нея говореше майчинската доброта като гледаше рехавата им фигура...

- Не позволявай да те ближе по лицето, ще ти се появят пършеи - смъмри ме Земеделеца, възрастен селянин от съседното село. Земеделеца пасеше стадо от десетина-петнадесет овци и кози и свиреше на кавал и цафара. Сам си ги изработваше от шестил, и затова те не свиреха, а говореха в ръцете му. Намирахме се на връх Гарвана, откъдето се откриваше великолепна панорама - на север се виждаше десетина километра от пролома на Искъра, а на североизток - далечни планински вериги от Веслец.

- Какво става по вашата държава? - попита ме.

Аз се слисах. В коя държава? Та село Оселна друга държава ли беше!

- Във вашата, бе. Какво прави баща ти?

- Нищо, ама как така държава?

Човекът беше роден за разказвач:

- Някога, много отдавна, България се сдобила с цар, който имал трима алчни синове - всеки искал да е цар. Вдигнал ръце бащата и им поделил царството. Турците усетили бъркотията и взели главите на тримата. И станало турско... Поробили ни, бой, мор, най-хубавите жени прибрали в харемите, а здравите момчета направили еничери... Пропищели българите. Какво да правят сега? Народът е коренът и

стволът на една държава. Ще ги изтръгне ли из корен от земята им проклетникът? Да бягат няма накъде, навсякъде турци. Намерили спасение в планините - тук семейство-две, на другия баир - три или четири. В гората има мечки, вълци, змии, ама зор от ятаган. Турците и те - в полето на открито смели, ама тук не предели. Нашите предпочели свободата и дивите животни пред робията. И понеже си немали държава, кръстили домовете си "държава".

И как ги избирали? Старейшината се избирал обикновено след смъртта на стария старейшина, много рядко някого сменявали, че изпортвал длъжността. За избора на старейшината мъжете на селото се свиквали от най-възрастния мъж. Събирали се само мъжете, женените, де-то вече имат челяд, а младоженците и ергендаците вятър ги вее на бял кон - да си гледат залисиите или да стоят встрани и да се учат. Издигали се две, три кандидатури. Всеки можел да каже това-онова за кандидата. Серозна била работата, мерели си думите. Гласували за всеки поотделно. Старецът държал урната - гърне с похлупак. Идеалната бюлетина - бял и черен боб. Хващаш едно зърно боб между трите си пръста и го пускаш в гърнето. Ако си "за" пускаш бяло зърно, ако си "против" - черно. Накрая изсипват зърната и броят пред присъстващите. Ако белите зърна са повече, старейшината е избран. Ако са по-малко, изборът се повтаря и гласуват за друг човек.

За пъдар се гласува по същия начин - проветриво място е мястото на пъдаря, по-често се гласувало за него. Пък и пъдарят е бил с някакъв хак, докато старейшината служил на селото за едната чест.

Третият, когото избирали, бил бачиярят. Някъде му казват бач, но в село си е бачияр. Освен, че се искало да разбира от мляко и сирене, той трябвало сам да приготвя и маята за подсирване през цялото лято - сирището на закланите агнета, ярета или телета се смесвало с идеално счукана прясна коприва. От сместа се правили топчета, достатъчни да подсирят тридесет-четиридесет литра мляко.

Ей там беше черницата, където старейшината качвал наказаните селяни. Докато крадците били наказвани на момента, то другите наказания ставали само в неделя или на по-виден празник, но никога на Великден, Богородица или Коледа например. Ти знаеш ли защо прякорът на вашия род е Мръсньовски?

- Мама казваше, че нашите старци имали адет да поблажват в сряда и петък, Петровите пости ги нямали за нищо, значи мърсят...

- Трябвало е баща си да питаш. Истината винаги е между две неща... Че поблажвали - поблажвали, но има и друго. Един от далечните ти прадеди се оженил втори път. Сгодна била повторката, още по-сгодна щерка довела - мома за женене. По жътва било, останали да приберат последните снопи на кръстци, той не се стърпял и между кръстците побарал момата. А и момата била малко шавръклива. Видяла майка й, развикала се и отишла при старейшината. Привикали прадыдо ти. Хъката-мъката - пийнал повече уловина, от уловината ще е, и като редял снопите в два реда на кръстци, в една от кутийките... Признал пред старейшината и пред двете жени за онава нещо в кръстците. Старейшината отредил на Преображение господне да стои шест часа в черницата. Стоял той в чатала, а отдолу децата подхвърлят камъчета - не да го ударят, а да се посмеят - и дърт човек може да е немирн и да е наказан... От тогава му е прякорът.

- А уловината какво е?

- Нещо като бирата. В дървена каца, на дъното на която е провъртян отвор и запушен с дълъг прът, който излиза чак до устието, поставяли ечемик, вода и квас за хляб. Напичали в огнището измити речни камъни и ги пускали да подгреят течността. След седмица-две започвала да ферментира и когато станела доволно резлива, я пиели. Кацата е поставена на два високи камъка в мазето, под отвора паница, пахар или котле, разхлабвали пръта и готово... Като се напиели, започвали да се провикват и улуват като уловиците, от там и името й. Така живеели сами под слънцето и карали живота си както смятали за най-добре.

Старите казват, че когато минала тук Голямата чума, от цялото село Оселна останало само едно семейство. А Игнатица се спасила. Научил ги някой, може врач да е бил, да оборат селото, да го обиколят цялото с бразда и пъдарят да не пуска никой да влиза или излиза през браздата. За целта направили рало, процеп, ярем, жегли от едно и също дърво. Ралото да теглят два вола близнака. Орачът и водачът на воловете да са също двама близнака. Разтичали

се, намерили потребното, обиколили селото с бразда. Които са в селото - не излизали навън, а тези от колибите - не слизали в него. Не пиели вода от един извор. Запазили се... Тогава, може би, окончателно са си харесали колибите и са ги нарекли "моята държава".

*"Околчица" - това е величието на подвига.
Христо Ботев - това е една безсмъртна България.
Враца - това е съкровище на българския революционен дух.*

Евтим ЕВТИМОВ

Околчица/120

ЗАЛАВЯНЕТО НА СТОЯН ЗАИМОВ

(Из подготвената за печат книга "Четири дни към безсмъртието")

Понеделник 22 май 1876 година. Лек ветрец гонеше розовеещите от лъчите на изгряващото слънце пухкави облачета. По поречието на Дъбника се стелеше утринна мъгла. Около него, намокрена от росата, пъстрееше тревата на голяма ливада. Във въздуха се носеха песните на ранобудните птици, а в далечината се чуваше закачливия глас на кречеталата от воденицата на Кольо Съйков.

На масата под чардака на хаджи Мановия хан лъчите на изгряващото слънце огряха няколко човека в бабайтски каяфет, които си пиеха сутрешната ракия. Това бяха субашата (полицейския началник) на село Малорад - арнаутина Асан, Дели Мехмед и Кара Юсеин. Една малка група от многото потери, които плякосваха "държавите" на врачани, търсейки комити. Те бяха ношували в хана и се готвеха да отиват във Враца. Конете им бяха оседлани и чакаха в яхъра. По едно време към тях се присъедини и евреина Хаим, който пътуваше по търговия.

На ракиената раздумка се водеше разговор за комитите, слезли на Козлодуй, убити и изгоряли в колибата на Димитър Делибалта от тлаченския предводител на банда башибозуци Исмаил. Кахъреха се, че кярът им е малък, а и не могат да занесат във Враца поне една набучена на кол комитска глава.

Субашата допиваше поредното си юзче ракия, когато по пътеката покрай Дъбника се появи група хора. Тя се състоеше от четирима мъже и една висока, слаба, попрегърбена циганка със забрадка и мотика на рамо. Групата излезе на шосето под ханчето. Циганката вървеше след мъжете.

- Бабичка гърбава, ама пъргава - подхвърли Хаим.

Групата с циганката минаваше моста на Дъбника, когато турците се загледаха след нея.

- Стара, гърбава, ама пъргава! Как мислиш Юсеин ага? Гледай я каква е узун (дълга), черно лице, а бели крака! Виж как мъжки стъпва

бабата! - обърна им внимание субашата Асан.

- Мъжки стъпва, а с фуста и шамия. Черно лице, а бели крака. Тая не е таферна! - усъмни се Дели Мехмед. - Из гората щъкат комити, та трябва да се оглеждат такива хора. Дръпнеш шамията - калпак падне, хванеш мотиката - пушка гръмне!

- Аз ще проверя! - каза раболепно Хаим.

- Хаиме, запри бабата! - заповяда субашата. Да я огледаме баба ли е, дядо ли е!

- Бабо-о-о! - викна Хаим и забърза по нея.

Бабата не чуваше и продължаваше, като поразтегна крачките. Като преминаха моста, мъжете се отбиха в дясно по пътя, който води през гората за Шаровитица, а бабата продължи по шосето из баира. Из нагорницето Хаим отново извика и се затича. Тя се извърна, видя че евреина я приближава, а седналите пред хана турци я наблюдават и се спря.

- Ела! - повика я с ръка Хаим. Когато я доближи, той й взе мотиката и я поведе към субашата, който допиваше последната глътка ракия. Когато Хаим доведе бабата, субашата я изгледа със смешлив поглед и я попита:

- От Враца ли идеш бабо?

- Аха - отговори бабата с писклив глас - закъснях, а трябваше отдавна да съм на лозето.

- Еее, кога и колко може, не се кахъри! Днеска няма да работиш, ще идем в града!

- Как-ще така? Толкова път да бия и да не прекопая нито ред!

Субашата извади една връв и я подаде на Хаим. Той остави мотиката, и хвана ръцете на бабата, за да ги върже отзад. Бабата светкавично се дръпна, свали шамията от главата си и отпаса сукмана. Турците се дръпнаха изненадани и се хванаха за ножовете, защото пред тях израсна мъж с окърпени селски дрехи.

- Стойте! - извика уплашено той. - Аз съм комита. Карайте ме във Враца при пашата! Не ме колете! Аз съм паша на комитите.

- Вържете го! - ревна свирепо субашата.

Така „Двигателят на бунта“ в Западна България, човекът който пишеше „кървави писма“, попадна в ръцете на турците. По зла ирония на съдбата на стотина метра от ливадата, където само преди месец

около 500 врачански съзаклятници провеждаха военно учение. Вместо с пушка и въстанически дрехи, той бе заловен в женска фуста и мотика в ръце.

Когато стигнаха в Мезлича субашата влезе при каймакамина Махмуд Съдки бей и му докладва за заловения „паша на комитите“.

- Доведи го веднага при мен! - нареди каймакамина.

След малко вратата се отвори и пред него се изправи с вързани ръце, баш комитата“.

- Кой си ти?

- Аз съм паша на комитите във Враца и целия санджак!

Махмуд Съдки бей скочи от стола и учудено попита:

- Ти разбираш ли какво говориш?

- Всичко разбирам и всичко ще ви кажа беим! Аз съм Стоян Заимов.

Каймакаминът го изгледа продължително и плесна с ръце. Яви се едно заптие, на което той нареди:

- Да се затвори този комита в отделна одая и да се пази много строго! Кажи на паша Махмуд бей да дойде при мене!

След малко в кабинета му влязоха полковник Махмуд бей, полковник Хасан Хайри паша и майор Тефик бей.

- Заповядайте ефендилер! Седнете! - с голямо темане ги посрещна Съдки бей и им посочи миндерите. - Извиках ви да ви доложа, че субашата на Малорад залови и докара тук пашата на комитите на Враца и целия санджак.

- Де холан! Искам да го видя! - каза засмян полковник Махмуд бей.

- И вие повярвахте на този безумец? - запита майор Тефик бей.

Каймакаминът нареди да доведат Заимов. След малко в кабинета влезе „пашата на комитите“.

- Как ти е името - запита полковник Махмуд бей.

- Стоян Заимов.

- От къде си и с какво се занимаваш?

- От Чирпан. Работата ми е да уча българския народ да се бори против османската държава. Да даде султана свобода и права на българите, каквито имат турците.

- Ти си комита? - запита полковник Хасан Хайри.

- Да, комита съм. Паша на комитите във Враца и целия санджак.
- Кои са ти помощници във Враца?
- Ще ви ги кажа по-късно! Всичко ще напиша.

Върнаха Заимов в кауша. След това заптието се разтича да извика военните началници, турските и българските първенци. Всички да видят „Пашата на комитите“.

Още същия ден Заимов бе изкаран пред Мезлича. Председател беше Хасан Хайри паша. Разпитваха го за помощниците му и той посочи някои от българските първенци - Иван Николаков, Иванчо Печеняков, Димитър Бошняков и други, които нямаха нищо общо със съзаклатието.

След неколкодневни разпити полковник Хасан Хайри изпрати следното донесение:

*Враца 25. 05. 1876 година.
До командира на войсковата дивизия във Видин.*

Комитата Стоян Заимов от Чирпан, който дошъл тука от Букурещ за да организира въстание, днес, с Божия помощ и под могъщата закрила на Падишаха, е заловен от двама башибозуци в лозята на Веслец. От разпитите му се установи, че на Врачанска, Берковска, Раховска и Орханийска околии той е бил агентът, т.е. апостолът; че за снабдяване с оръжие на тая банда комити от Враца били събрани чрез Димитър Бошняка, Иванчо Печеняка и Иванчо Николаков 800 лири; от Орханйе чрез Славко - 70 лири като всичките били предадени на Стояна и изпратени в Букурещ; в Рахово пък, чрез Тихов, даскал Сребро и чорбаджият Цеко от Баница се събрали 185 лири, които били изпратени в Букурещ лично от речения Тихов, а в Берковица и Ломска околия парите събрал старозагорченинът Апостолов, но колко са били, той не можел да знае; че ако тия лица бъдат заловени и арестувани, от тях ще има да се научат много неща.

От посочените тукашни лица Димитър Бошняка е изпратен във Видин, а Иванчо Печеняка и Иванчо Николаков току що са арестувани.

За арестуването на лицата в Рахово, Берковица и Орхание трябва да се даде нареждане до каймакамите им.

При все, че Стоян знае да чете и пише по Френски, Руски и Турски, той обаче пише собственоръчно едно изложение на български език. Донасям със задоволство, че щом бъде завършено, същото ще Ви бъде представено с превод.

Полковник Хасан Хайри

(Сборник „Христо Ботев“ - 1949г. стр.712-713)

Всичко изложено тук е исторически достоверно. Ето как описва случая Захари Стоянов в книгата „Христо Ботев - опит за биография“ София 1980 г. Стр. 543 - 544.

...Като се свършило клането във Враца, той бил вече артък човек в този град... Облечен в женски дрехи - късообразната му физиономия спомагала за това, - с паничка ходел да проси уж оцет, а солдатите го побутват от тук, от там... Добри врачански граждани, че никой не го предал, при всичко че под земята го дирели. Това им прави чест.

Най-после, като видял, че за него няма живот, че после издигането на байрака той мърцина живеи, взел една мотика и се упътил по пътя към Рахово, уж че отива да копае кукуруз... На един час разстояние вън от града има ханчета, които се казват хаджи Манови. Отвън на пейката стои билюкбашия и разказва за победите било над врачанци, било над Ботъова. Ето че се подава и нашия апостол с мотика на рамо...

А ето и част от обясненията на самия Заимов по повод изложеното от Никола Обретенов, писани в книгата на Ал.Бурмов „Хр. Ботев и неговата чета“ 1974г. Стр. 595 - 596.

...Това не можяхме да осъществим, понеже във Враца дойдоха внезапно черкези и редовни войски с артилерия, започна се терор, Враца бе блокирана, по улицата турците убиха десетима българи и четниците се разбягаха, като ме оставиха в най-безпомощно състояние. След като избягах по-сетне от Враца, облечен като овчар аз бях заловен в едно от близките села, от черкезки разезд и

предаден на военните власти.

Мито Анков в „Спомени за размирните години (1872 - 1878)" - стр. 53 - 54 описва случая така:

...После узнахме това: Кога на 19 май Заимов избягал от черква-та Възнесение, крил се под ред в няколко къщи, но като от вред го пъдели, най-сетне - на 22, той се снабдил с женски дрехи (сукман, престилка и шамия) и с мотика на рамо тръгнал по Раховското шосе. На хаджи Мановите ханица - 5 километра далеч от града - сварил башибозуци и черкези, които го познали по високия му ръст...

За това, какво е писал в „изложението" от Враца и какво е казал от разпитите си във Видин, можем да съдим по написаното от Б. Недков - „Турски документи за Ботевата чета. Сб. "Христо Ботев" 1949 г. стр. 739 - 741.

...още по-малко може да се говори за “геройството” на Заимов пред съда. Във Видин пред турските власти неговите показания вече разплитат много нишки на заговора, поради което, по думите на Видинския Мютесариф, било отбелязано, че “ще избегне смъртното наказание, и може би ще бъде назначен на някоя държавна служба...

Разбира се, че ако към споменатия Заимов се прояви благосклонност и същият бъде уверен, че ще избегне смъртното наказание, то той ще съобщи още много неща.”

ПИСМАТА НА ХРИСТО БОТЕВ ДО НАЙДЕН ГЕРОВ

Христо Ботев пише три писма по различни поводи до Найден Геров - едно като ученик в Одеса през 1863 година и две от Букурещ през есента на 1868 година. До известния българин изпращат писма Ботьо Петков, Иванка Петкова и Стефан Ботев*.

Каква е "топлата" връзка между Найден Геров и Ботевото семейство? Освен симпатии и общи просветни и културни интереси те имат близки роднински връзки.

Майката на даскал Ботьо, Ана Нектариева, е от Сопот. Неин брат е известният църковен деец и благодетел протос. Кирил Нектариев. А сестра ѝ Мария се омъжва за заможния карловски търговец Тодор Пулиев. През 1858 година Найден Геров се свързва с този род - жени се за дъщерята на Христо Пулиев, Мария, внучка на сестрата на Ботьовата майка.

Съпругата на бащата на даскал Ботьо - Петко Христов, е "топлата" връзка на Ботевото семейство с фамилията на Евлоги и Христо Георгиеви. Евдокия, дъщерята на сестра ѝ Мария, се жени за карловеца Георги Недев. Те имат пет деца, три умират рано, а Христо и Евлоги стават едни от най-известните българи. В Букурещ и Галац имат търговски кантори, разполагат и управляват огромни финансови средства, развиват активна политическа и културна дейност. Изявяват се и като благодетели. Дълги години оглавяват "партията на старите", тази на търговско-чорбаджийската буржоазия и в своята политическа програма осъществяват почти три десетилетия целите и внушенията на царска Русия.

Близки отношения между Ботьо Петков и Найден Геров съществуват и от годините им на обучение в Русия. Съобщавам тези подробности, за да се разберат по-добре взаимоотношенията между членовете на трите знатни фамилии. Ако понякога те не са на голяма висота, то за това има субективни и обективни причини, породени от времето, от манталитета и положението им в обществото и средата, в която работят и живеят.

До Найден Геров неговият сродник Ботьо Петков изпраща няколко писма, като три са свързани с желанието той да изпрати сина му Христо на обучение в Русия. Писани са през пролетта на 1863 година. Желанието на Ботьо Петков е да бъде записан в Николаевската гимназия, която завършва и Найден Геров, или в Москва - "колко ще бъде щастлив този ден за мене, в който ще получа позволение да изпратя сина си в Русия". Христо, както пише бащата, е овладял добре руски език, на него може да се изразява и да пише, а "начални понятия има по гръцки и френски".

Геров е руски вицеконсул в Пловдив и едно от задълженията му е да изпраща по-добри ученици да повишават образованието си в Русия, които после да бъдат полезни на своя народ.

Чаканото разрешение се получава и към края на октомври 1863 година Христо Ботев се явява при Геров в Пловдив, получава напътствия и се отправя за Цариград. След десетдневно пътуване на 9 ноември пристига в "града на кучетата и на султана". Престоява три дни - набавя необходимите документи от руското посолство, урежда някои битови проблеми и пътуването до Одеса.

Към града, който ще му донесе първите големи разочарования в живота, потегля на 13 ноември.

На 14 ноември 1863 година Христо Ботев пристига в Одеса, а след два дни пише писмо на своя благодетел Найден Геров. Така се обръща към него - "милостиви благодетелю". Извинява се, че по-рано не е успял да му пише, "както се обрекъл в Пловдив". Имал затруднения. Тъй като било неделя, посолството не работело, а също и някой магазини, от където трябвало да си закупи дрехи. В посочения хан не открил и брата на Геров, в понеделник пък имал затруднения в посолството и едва във вторник успял да вземе необходимите свидетелства и разрешение да пътува до Одеса. От брата на Геров получил обещаните 49 карбонци, а от Брадинов - 11. Закупил си сюртук, панталон, елек, риза, шапка, сандък и някой други дреболии. За билет заплатил 18 рубли.

Когато Христо Ботев пристигнал в Одеса, разбираме от писмото му, най-напред се явил при Никола М. Тошков, заможен калоферски търговец и благодетел. Предал писмото на своя баща и това на Най-

ден Геров. Като ги прочел Тошков само промълвил: "Ну, добре, виждаш штим!" От тези думи разбираме, че има някакви трудности, свързани с обучението на Христо в Русия. Едно от тях - късното идване. А и още - нямало направление и разрешение къде да бъде записан да продължи образованието си. Настоятелството го насочило към Втора гимназия. Там, освен българчета, имало много поляци. Първа гимназия била за по-елитни ученици. От българчетата разбрал, пише Ботев, че във Втора дават месечно по 20 рубли, от които "15 за квартира, 1 за свещ и остават 4 рубли". За какво по-напред? Друго било в първа гимназия, там учениците освен че имали по-големи привилегии, получавали и два пъти по-голяма стипендия и униформа. "Зато ва аз ще искам да постъпя в първа гимназия, в която дават всичко нужно".

Много пъти съм препрочитал това Ботево писмо. И съм се удивявал от рационалното мислене на петнадесетгодишния юноша. Сам, в далечна страна, а толкова самостоятелен и точен в мислите си. Аналитичен.

Суровата действителност не се покрива с неговите мечти. Русия не е същата, каквато е била по времето на неговия баща. Тя е разорена от много селски бунтове и въстания, от революционни идеи за преустройство на обществото и полското освободително движение.

Не успява да се запише в първа гимназия и това помрачава настроението му. По-късно не го задоволява и обучението - някои учители не били на ниво, интересували се повечето от частни уроци, в гимназията и пансиона царувал казармен ред и деспотизъм, физическите наказания били нещо обикновено.

За Ботевото начало в Одеса търговеца Георги Смилов, негов съученик от по-горните класове, по-късно завършил политехническият институт в Петроград, си спомня: "Той (Христо Ботев) дойде късно, когато занятията бяха започнали и беше в числото на тези, които от по-преди българското настоятелство разпределяше на свободни места в учебните заведения". Като по-голям, а и по-заможен, Смилов живеел на квартира, а Ботев бил записан за волнослушател в III клас и настанен в пансиона. Всяка събота Смилов посещавал пансиона, за да се среща със сънародници. Така се запознава и сприятелява с

Христо Ботев - Христофор Петков, както се водел на отчет по руските документи. Разхождали се по Ришельовския булевард, посещавали театри. "Аз бях по-голям от него с цели четири години". В Христо той вижда нещо изключително - любовта към четенето, което прави впечатление и на други възпитаници. По-късно, "когато той се премести от пансиона при мене", още повече го опознах. Преди години Георги Смилов известно време живял с Георги С. Раковски - когато бил възпитател в пансиона в Одеса. Тогава той агитирал българските възпитаници да зарежат обучението и да се посветят на освобождението на своя народ - "да дигат въстания". Когато завършва образованието си, Смилов си прави обща снимка със свои другари. На нея е и Христо Ботев.

За Одеските години на Ботев ценни спомени е оставил и Киро Тулешков, в продължение на десет години един от най-близките му и верни приятели.

През октомври 1866 година, след около тригодишно пребиваване в Одеса, Ботьовия син се установява учител в с. Задунаевка, Бесарабия. А в началото на следващата година се отправя към своя роден край, където за известно време замества своя болен баща като учител в Калофер.

Второто писмо на Христо Ботев до Найден Геров е изпратено пет години по-късно, на 8 октомври 1868 година от Букурещ. В него той се обръща вече с "Добрий бай Найдене". И се оплаква от своята участ - след като желанията му от Браила да го "проводат в Прага, за да свърши образованието си в некой университет" не се сбъднали и след като напуснал медицинското училище в Букурещ, което избрал по неволя, заявява, че пред него вече няма никакви перспективи. Единственото, което може да върши добре и ще бъде полезно, е да постъпи някъде учител. Би предпочел това да бъде в Карловска или Загорска община. И уверява Геров, че "познанията ми не щат ме засрами в преподаването на гимназиалните предмети, защото откак съм оставил 5-и клас на гимназията - ето три години - аз се съм ся трудил и готвил за учителско поприще". А що се отнася до медицинското училище - "не зная согласни ли сте, че то е добро за да убие здравето и способностите на един що годе развит момък".

Писмото на Ботев до Геров е изпратено от Христо Георгиев, като приложение към други негови писма. В едно от тях, в забележка, той добавя, че затваря "писмо на Христа Ботева и за колкото ви пише више, та му предстоете, за да не стои тука да се губи". В други свои писма до Геров, писани през месеците октомври и ноември, Христо Георгиев дава повече подробности за своя сродник. В тях той не одобрява, че Ботев не е завършил гимназията в Одеса, че е напуснал медицинското училище в Букурещ, въпреки да няма добро мнение за него - учениците там тачат и са последователи на Касабов** и "от моя страна ви казувам, че не струват за никаква помощ". И други българи, според него, са на това мнение.

Но въпреки всичко на Христо Ботев трябва да се помогне! Това е мнението на Христо Георгиев - "няма кат зимни дрехи", нито средства за препитание.

Редовна кореспонденция с Найден Геров, по най-различни въпроси, осъществява и Евлоги Георгиев.

Третото писмо на Ботев до Найден Геров също започва с учтивото "Добрий бай Найдене". Изпратено е от Букурещ на 21 ноември 1868 година. В него той описва своята злочеста съдба, в която е изпаднал след боледуването си в Браила, как живее в бедност, няма средства дори "за насущний си хлеб". От никъде помощ, единствено разчита "на бай Христия". Ходил при него, искал да му осигури разноски да се завърне в родния край, но той му отказал. А идва зима. При последното отиване Христо Георгиев обещал да му помогне, но Найден Геров да окаже съдействие и ще му отпусне 10 -12 лири , за да се "постегне и дойде". Това обещание "малко ма поуتهي като ми даде надежда". И го умолява да стори необходимото.

Христо Ботев известява на Геров, че вече е приготвил за издаване малък свой труд - "Първи поетически опити" и е превел "Органическо възпитание на човека" от Шиеля. Дори за това имало съобщения в "Дунавска зора". Би представил на някой ръкописите, но няма на кого. Писмото завършва с молба - телеграфирайте на "бай Христия да ма улесни". И се надява на добрината му.

По всяка вероятност Найден Геров не се ангажира да подsigури учителско място на Христо Ботев нито в Карловска, нито в Загорска

община. Не дава и предписание за отпускане на така необходимите 12 лири на Ботев. Той е неудовлетворен, че неговия сродник се е представил не добре в Одеса и не сменя своето недоверие към него. А може би се и страхува да поеме гаранция за негово учителстване в споменатите общини. Потвърждение на тези съмнения е изключително трудното Ботево съществуване през зимните месеци на 1868 и 1869 години, прекарани в Букурещ. Обогаत्या го знаменателното съжителство, през ноември и началото на декември, с апостола на свободата Васил Левски, когато обитават една "вятърничава мелница" край Букурещ. Все пак Христо Георгиев успява да помогне на Христо Ботев и издейства, след дълго ходене по мъките, да бъде назначен през пролетта за учител в Александрия. Това става с Разрешение №396 от 14 януари 1869 година на Министерството на просветата и вероизповеданията. Тъй като училището е новооткрито, а Христо Ботев не е имал специално удостоверение за завършено образование, вероятно е да е изпълнявал длъжност на частен учител по български език. В училището няма документ, че е получавал заплата и е бил учител. Но е бил - това се потвърждава както от писмата на Христо Георгиев, така и от спомените на неговия приятел от Александрия Илия Широков, при който през лятото живее - до отиването през есента за учител в гр. Измаил. След няколко години Христо Ботев става учител в българското училище в Букурещ - през септември 1874 година.

Могъл ли е живота на Христо Ботев да се нареди по-иначе? Разбира се - ако си е кротувал, както много българи по онова време, ако се е крил в черупката си като роб, ако е търпял неправдите в живота и робското положение. Могло е, но както пише Иван Вазов "той бе роден да бъде едно стъпало над другите".

---

* *вж.* "Архив на Найдено Геров", 1911 г. 1 кн. I

** *Иван Касабов е близък съратник на Г.С. Раковски, един от главните организатори на БТЦК, създаден през 1866 в Румъния. Бил е редактор на в. "Народност"*

Х у м о р

Иван ХРИСТОВ

ПИСМО ДО АВСТРИЯ

Мили сине,

Получихме писмото ти и много се зарадвахме, че си добре.

Вчера продадохме кравата и си платихме тока за два месеца.

Тази седмица ще продадем и свинята и ще си платим сметката за водата. От август не сме плащали за кабелна, но ще искаме да ни откачат. Ние с майка ти също откачихме, но така се чувстваме по-добре. Иначе сме добре.

В Бистрец има 8 кръчми, училището е пред закриване. Помпената станция е препродавана няколко пъти със сите помпиери. Снимаха филм тук за козата с четири бозки.

На Тудоровден се проведеха конни състезания - страхотен филм направиха от Телевизия Враца. Първата награда беше 100 кило ронена царевица. Първото място спечели един тийнейджър от Бели извор.

Иначе сме добре. Аз вече съм от БСП, а майка ти от НДСВ. Затова не си приказваме.

Много драго ни стана, като разбрахме, че си се оженил за индианка, защото тук момите не могат да се изчервяват.

Името на улицата ни го смениха, ще се казва "Вашингтон". Център на Северозападна България стана Видин.

Дядо ти се спомина преди 6 месеца, но не сме казали на никой, та да не му спрат пенсията.

Иначе сме добре.

Купих си "Калашников" за 10 лева (защото съм в ликвидационния съвет), а майка ти си купи картечница за 8 лева.

Ти за нас не се безпокой!

Всички много се грижат за нас - и държавата, и парламента, и кметството.

Непрекъснато ни абонира за телефон, за ток, за всичко. Майка ти се абонира за ниско кръвно, а аз за високо. Вчера ни абонираха за това, че сме българи. Ако ни абонират и за живот, от това по-добре здраве му кажи.

И най-важното - разширяват гробищата с 52 метра, откъм Враца. Това ако не е придобивка, здраве му кажи!

Гордеем се с теб! Целуваме те! Чао!

Майка ти и баща ти!

Димитър Марков

МУТРА И ЗЕВЗЕК

Мутра разхожда кучето си - едър като вълк дог. Не щеш ли, насреща им иде Коци зевзека. А той не пропуска случай да се избъзика с когото и да е. Малко преди да се разминат, Коци се провиква:

- Къде водиш това магаре?

Мутрата е много възмутен и натъртено пояснява:

- Това не е магаре, а породисто куче, старчок глупав!

Ама явно не знае с кого си има работа, щото ответът е мълниеносен:

- Кой ти говори на тебе, аз кучето питах!

НАШЕНСКА ПРЕСТИЛКА

- Някои "ветрове на промените" само пушилка вдигат.
- Не стоиш над мене, Надменен!
- Дадоха му тояга да бие по нередностите. Той ги прескача с нея.
- Най-доброто е по-добро от Доброто.
- Ако светците се критикуваха, най-много щяха да критикуват Свети Петър, защото той е техния портIER.
- Не му избивайте зъбите. Знаете ли колко глупости има зад тях!
- Свой сърбеж със своя ръка се чеше.
- На скъперника и сърцето на кесия прилича.
- Ако с пълна уста още искаш, ще се задавиш.
- Ева е създадена не от реброто на Адама, а от езика му.
- Гръмотевицата върху тиква не пада.
- От похвали на Магарето само ушите му растат.
- Богатите правят пари. Сиромасите правят деца...
- Колкото повече говориш от името на всички, толкова повече ти си никой.
- Няма по-лек път от извървяния.

- Лесно се гощава гладен. Трудно - ояден.
- Като нямаш криле, поне недей лази!
- Тоя, дето е тръгнал да се дави, Дъжда няма да го спре.
- И на Свинята "подложиха динена кора". Тя я изяде.
- И Оцетът се вкиснал.
- Междите изчезнаха, Змиите - не.
- Най-неразумно щедър е гузния.
- За да живееш нашироко, трябва да си нависоко.
- Малко ум - много шум.
- През Море минал, Росата го намокрила.
- Върховете и да ги "покорим", пак Върхове си остават.
- И новите барабанчици на епохата се оказаха тъпанари.
- Плашилото "клати шапка" само "на вятъра".
- И Охлювът се закани "да си покаже рогата".
- Бедният - в библиотеката му само спестовни книжки!
- Колкото по-тежък наниз жълтици турят на врата ти, толкова пониско ще наведеш глава.
- Добрите гости са като чудото - за три дни.

- Леката служба е като сърбежа - всеки драпа по нея.
- Голямата Мъка и в малко Сърце се побира.
- Излъга се - каза истината.
- Според поста - и постенето.
- Не му мисли доброто, прави му добро.
- На даровития старостта носи мъдрост, на останалите - склероза.
- Хора с "железни принципи" - оковани хора.
- Няма по-добра помощ от навременната.
- Качиха се на главите ни - и се издигнаха.
- Взели да плашат Планината, че "ще я затрупат със сняг".
- Брадата и Умът не идват едновременно.
- Цирк - място, където Лъвовете ги правят на Маймуни.
- Парламент - място, където Маймуни се правят на лъвове.
- Веригата е едно опровержение, че много нули нищо не правят.
- Ако пропилените дни са семена, някои хора ще са редосеялки.
- Копа, копа. И - се докопа.
- Който не се е къпал в пот, най-бързо става мръсник.
- Присъдите над Орлите се подписват с гъши пера.

Боян ПЕНЕВ

МЕРКАНТИНИ, БОТЕВ И ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

В "Былое и думы" Херцен пише между другото за Мацини и отбелязва подвига на италианския революционер Карло Пизкане.

Тоя италианец, роден в Неапол в 1818, близък приятел на Мацини, взел живо участие в борбите за освобождение на Италия. Преследван в своето отечество, Пизкане намира убежище в Англия и Швейцария, в средата на видни революционери, запознава се с Херцен - работи в Лозана и Лондон като виден италиански публицист. На 25 май 1857 Пизкане и неколцина смели негови другари се качват от Генуа на парахода "Gdgliari", който пътувал за Тунис. Когато параходът бил вече далече от брега, Пизкане, подкрепен от другарите си, завладява "Gdgliari" и го насочва към остров Понца. На тоя остров са били затворени множество италиански бунтовници. Пизкане ги освобождава - и начело на цяла чета потегля за Капри. Намерението му е било да разбунтува неаполитанците с помощта на революционния комитет в Неапол и да се отпрати след това в Рим. Ала четата на Пизкане е била нападната от войските на неаполитанския крал Фердинанд II - и в едно ожесточено сражение храбрият вожд на италианските въстаници бил убит.

По повод на извършеното от Пизкане Херцен пише: "Я не знаю примеров большего героизма ни у греков, ни у римлян, ни у мучеников христианства и реформы! Кучка энергических людей приплывает к несчастному неаполитанскому берегу, служа вызовом, примером, живым свидетельством, что еще не все умерло в народе. Вожд маладой, прекрасный, падает первый с знаменем в руке, а за ним падают остальные... Смерть Пизкане и смерть Орсини были два страшных громовых удара в душную ночь. Романская Европа вздрогнула... Бледный от ужаса, траурный кучер, мчащий Францию на кладбище, покачнулся на козлах". (Сочинения А.И. Герцена, Спб.,

Изд. Ф. Павленкова, 1906, т. III, стр. 55).

Юнашкият подвиг на бунтовниците, предвождан от Пизкане, вдъхновява италианския поет Меркантини - и той написва една от най-хубавите си песни - "Събирачката на класове от Капри".

Поезията на Луиджи Меркантини (1821 - 1872) изцяло е проникната от свободолюбив дух. Преследван от враговете на Италия, обречен на тежки изпитания и скитничество, той остава докрай верен на своите убеждения, изразява в песните си своя възторг от бунтовниците, които се борят за свободата на италианския народ, пише химн на Гарибалди - "Si scopron le tombe, si levano i morti" - възпява Пизкане в поменатата песен, която е увлякла двама наши поети: Ботев и Славейков.

Ето съдържанието на тази песен: Те били триста души на брой, млади и мощни - и загинали всички.

*Eran trecento, eran giovani e forti:
E sono morti!*

Младата събирачка на класове била свидетелка на техния трагичен край. В ранни зори тя отива да събира класове и вижда един кораб да се доближава до морския бряг. Върху мачтата високо се развява трицветно знаме. Паракордът спира, от него слизат встаниците с оръжие в ръка, падат на колене, целуват своята родна земя. Девојката се вглежда в тях: на лицето на всекиго трепва една сълза и една усмивка. Враговете им ги наричали разбойници, излезли из вертепите си; но те от никого нищо не взели - от тях поробените чули само един възклик: "Ний дойдохме да умрем за родния си край!" Пред тях вървял млад златокос войвода със сини очи... Девојката стисва ръката му и го запитва: "Къде отиваш?" - *Dove vai bel capitano?* Той я поглежда в очите и отвръща: "Отивам, сестро, да умра за родината - *Omia sorella vado a morir per la mia patria bella*". Нейното сърце почва да бие силно - и от вълнение тя дори не могла да му каже: "Да те подкрепи бог!" Него ден тя не събирала класове; тръгнала след встаниците. Врагът два пъти ги нападнал - и двата пъти бил отблъснат. Но при Чертоза ги издебва хилядна войска. Макар да били само

триста, те не отстъпили. Изпълнили докрай дълга си - загинали до един - заедно със своя смел войвода. Песента завършва с началните два стиха:

*Eran trecento, eran giovani e forti:
E sono morti!*

В "Бълоє и думы" Херцен цитира на италиански две строфи от стихотворението на Меркантини и ги превежда буквално.

Книгата на Херцен е била добре позната на нашия поет. (Първите три тома на "Бълоє и думы" излизат в Лондон, 1861, а IV том, в който е дума за революционните движения в Италия, излиза в Женева 1867.) Ботев чете с увлечение тия страници, в които се говори за тайните организации в Италия, ръководени от Мацини, за смелостта на Пианори, Орсини, Пизкане. Неведнъж той се поддава на въздействието на Херцена - влияе се не само от неговите идеи, но и от неговия публицистичен стил. В някои от статиите си повтаря отделни места от прочетеното в "Бълоє и думы". В 1871 Ботев печата в "Дума на българските емигранти" статия "Петрушан" - по случай тригодишнината от подвига на българските въстаници, предвождани от Хаджи Димитър и Стефан Караджа. За мотото на тая статия взема няколко стиха от песента на Меркантини - превежда ги от буквалния руски превод на Херцен: "Нам казваха, че те са разбойници, излезли от своите вертепи, но те нищо не взеха, нито даже парче хляб; и ний чухме от тях само едно: "Дошле сме да измрем за земята си". В оригинала:

*Li disser ladriq usciti dalle tane'
ma non portaron via nemmeno un pane,
e li sentj mandare un solo grido.
Siam renuti a morir per nostro lido.*

Статията "Петрушан" е написана като че ли под впечатлението на прочетеното у Херцена. Ето няколко извадки: "Пълни три години са днес от оня героически подвиг, подобни на който виждаме само в историята на Италианската революция... Какъв спомен за потомството, какъв урок, какъв пример за нас, братя емигранти! Шепа решителни млади момци... минапха Дунава и с живо свидетелство показаха какви съкровища се крият в душата на Българина... Те измряха, но тяхната смърт беше громен удар за Турция... Сънливият тиранин за-

литна на трона... (Хр. Ботев. Съчинения. Книгоизд. А. Паскалев, 1925, с. 151). Като юнаците на Пизкане българските бунтовници - "тези мъченици на свободата - измряха с усмивка на уста".

Когато Ботев е чел песента на Меркантини, не е ли прозрял в своята собствена съдба? В участта на Пизкане не е ли видял своята собствена участ? Той е еднакво възхитен - и от италианската песен, и от италианския революционер. Без съмнение песента възкресява у него една трагична мечта - и в живота на Ботева тя се сбъдва тъй, както и в живота на Пизкане. Като Пизкане Ботев предвожда храбра дружина, завладява парахода и спира на брега на своето отечество. И както е казано във вдъхновените стихове на Меркантини - когато стъпват на родния бряг, въстаниците падат на колене и целуват земята. Когато се заклеват да умрат за своя народ и за своя роден край, в очите им са трептели сълзи - *tutti avean una lagrimo e un sorriso*, - през тия сълзи те се усмихват и както казва Ботев, умират с "усмивка на уста".

Под влиянието на Меркантини Пенчо Славейков написва стихотворението "Сто двадесет души" и "На острова на блажените", - приписвано на Боре Вихор. За Боре Вихор нашият поет казва, че бил един от десетте гарибалдийци, паднали в плен при първата атака на Рим и обесени без съд. Славейков е повлиян не само от образите, но и от формата на италианската песен, която е познавал навярно от хубавия немски превод на Паул Хайзе:

*Dreihundert waren's, alle frisch und rot:
nun sind sie tot!*

Възпетите от Славейков юнаци са сто двадесет души:

*Сто двадесет души те бяха на брой.
И паднаха всички при първия бой!
Со залп ги посрещна на родния бряг
в засада отрано приготвеният враг.
Умряха те всички за родния край...
Къде им е гроба, днес никой не знай -
днес никой не знай!*

Околчица/141

На родния бряг ги извежда "млад, дивен юнак" - над тях се развява байракът на свободата - и високо се понасят думите на войводата:

Ний идеме помощ на теб да дадем!

*Ний дойдохме тука за теб да умрем -
за теб да умрем!*

На техния възклик бе залпа ответ.

*Изпълниха своя свещенни завет,
и воля, и клетва, изпълниха те.*

*То време се мина и ново дойде -
свободата грее над родния край...*

*Но гроба юнашки днес никой не знай -
днес никой не знай!*

Без съмнение пред нашия поет - когато е писал това стихотворение - се е носил образът на Ботева и на бунтовниците, които са паднали заедно с него. Меркантини със своята песен му спомня за Ботева - вдъхновява го, - тъй както е вдъхновявал някога самия Ботев не за песен, а за подвиг.

Ботев ни е оставил около двайсет стихотворения само. Ала и половината от тях са достатъчни да го обезсмъртят - ако не бе го обезсмъртил неговия подвиг. С тях той ще живее като несъмнен даровит поет. Някога може да се оспорва поетическото име на мнозина днешни стихотворци, които са написали томове, обаче името на Ботева ще остане непокътнато в историята на българската поезия и в съзнанието на поколенията.

Олицетворение на неувяхваща, вечна младост, той няма да остане за нас и за бъдещето: българската младеж всякога ще се увлича от неговите пламенни стихове, от неговия идеализъм, ще го счита за свой учител и вожд, който никога не загубва обаянието си пред своите възторжени ученици и поклонници. Ботев остава един от най-хубавите и светли спомени на младостта ни. Когато преповтаряме неговите песни, отново изпитваме трепетите на младостта, които са ни окриляли и вземали. Той е живата вода на българската поезия, който пие от нея, отново подмладява.

ХРИСТО БОТЕВ - НОВАТА СОЦИАЛНА ДУША

При толкова богата литература върху Христо Ботев да твърдиш, че не е достатъчно изследван и най-важното - пълноценно тълкуван и вярно разбран, е сигурно проява на високо самочувствие. И все пак аз казвам, че Ботев е "бяло поле" в историята на българската литература, че не е проучен и обяснен като литературно явление и като носител на нови идеи в литературата. Ботев е много по-сложен, отколкото изглежда на пръв поглед - по-сложен именно със своята удивителна простота и гениална прозорливост. А може би точно поради тях...

В историята на литературата времето не протича линейно: едното не следва непременно след другото. Често се преплитат явления, тенденциите изпреварват фактите, роденият и изявил се по-рано писател не винаги е предходник на последвалия го. Това е така, защото писателят е изразител на обществени идеи, на носителите на тези идеи, а не описател на ставащото. Просто сме длъжни по тази причина да четем по-внимателно и по-задълбочено да проникваме отвъд видимото, отвъд думите дори.

Ботев е един от върховете на Българското възраждане и именно в контекста на възраждането трябва да го анализираме и тълкуваме. А тази епоха е сложна, драматична и противоречива. Особено през втората половина на XIX век, когато започва подемот и настъпва кулминацията на националосвободителното движение. Идеята за национална държава, поставена за първи път от Паисий Хилендарски, добива реални форми и организира по нов начин участниците в нейното осъществяване и ги подготвя за решителни действия. Идеята увелича народа, обединява класите, съсловията, партиите. Сякаш най-сетне противоречията са напълно изгладени, условията назрели и всички са на едно равнище и на една обща позиция - няма различия,

няма непреодолими противоречия и непримирими конфликти. Освобождението на България е велика обединяваща идея; велика и могъща сила на сцепление между хората от различни социални групи и класи. На пръв поглед всичко е мирно: обществото е единно, хората живеят в разбирателство. Те имат един-единствен враг, наречен Турция, султан или поробител. Българите се идентифицират не чрез обществото, а чрез народа. Така по-силно се осъзнава общата цел, която изисква обединени усилия и жертви от всички без оглед на имуществото, възраст или образование. Това обаче е привидност, която не бива да ни заблуждава и подвежда в анализа. Подемът на революционното движение през 70-те години на XIX век се съпровожда от дълбока криза в обществените отношения, от радикално разслоение в българското общество и от упадък на традиционните норми на морал. Разколебава се цяла една система от ценности, от представи за живота. Първоначалното натрупване на капитала залага структурата на гражданското общество, като въвежда нови граници и принципи между съсловията и класите. Обособяването на новата класа на капитала се съпровожда с радикални размествания на пластове, с очертаване на противоборстващи вътре в българското общество социални групи, които в същото време воюват срещу общия си враг и поробител. Обществото се бори за свобода на целия народ чрез възстановяване на българската държава, но личността все повече се поробва от нов господар - парите. И уж цари ентусиазъм, уж всички като един се възправят на последен и решителен бой, а под повърхността на революционния подем пламват вражди, обособяват се класи, зрее нещо ново. Възрожденското общество е особен тип общество. В известен смисъл то наподобява идеологическата практика на тоталитарното общество, което поддържа единството и привидната безконфликтност чрез силата на голяма, доброволно приета или наложена идея, която има всеобщ характер, формулирана е като мащабна и дълговечна, но е с конкретни и привлекателни измерения. Тя трябва да поддържа вътрешната напрегнатост на обществото, да мотивира успешно поставените от ръководителите цели и да служи за нравствен критерий в ежедневието. Затова отгоре всичко е величаво и спокойно, организирано според законите на хармонията и

разбирателството. Това най-добре и точно е изобразено от Вазов в негов свят, осъществил се гениално в романа "Под игото". Отдолу обаче сега (в средата на 70-те години - до Априлското въстание през 1876 г.) все още твърде дълбоко, за да бъде очевидно и да е причина за политически разкол или поне за непримирими политически борби, се разгръщат процеси на разложение. Те все още не са доминиращи, но съществуват и се просмукват в литературата.

Въпросът е кой е техният изразител.

В тази елементарно очертана схема на общественото устройство през 70-те години на XIX век Христо Ботев има съществена роля като изразител на промените и като поет, в чиято поезия живее "нова социална душа"(Енгелс).

Отделим ли поезията му не толкова от живота, колкото от смъртта, ще можем да я прочетем извън митовете и легендите, които времето ѝ прикрепи. Защото творчеството на Христо Ботев е възплъщение не само на лични чувства, мисли и идеи, но и на идеите на времето. Тогава ще видим, че той е поет на епохата след Вазов - при все че започва и приключва творческата си дейност преди него. Определенията за него "поет революционер", "идеолог на българската национална революция", "герой" и т.н. са верни и точни, но недостатъчни и не покриват в пълна мяра цялото значение и величие, което той има в българската литература и в българската историческа памет.

Всяко разпадане на колективното общество, на неговата цялост и хармония е болезнено и съпроводено с тежки драми, разочарования и болки. Но и с появата на нов тип личност, който съответства на новите реалности. Обикновено това е индивидуалистът, силната личност, човекът, който се чувства над всички и е готов да ръководи, да властва и подчинява. Тази личност е красива и силна не само физически, но и нравствено: тя притежава огромна вътрешна енергия и затова е изпълнена с бурни чувства, противоречия, страсти и страдания, които са неукротими. Такъв е и Ботевият герой.

Всъщност този тип личност се появява с Ботев. Преди него българската литература изобразяваше силния човек, юнака, но този човек бе борец отмъстител, безстрашен хайдутин, монолитен народен закрилник, който бранеше справедливостта. Той бе цялостна лич-

ност, защото и през обществото, и през народа още не беше прекарана разделителната линия на конфликтите. Съмнението му бе неприсъщо, защото нямаше какво да го разколебае и да отслаби тежката му десница. А Ботевият герой е човек, който се съмнява и поради това се съпротивлява. Съпротивата му е съзнателна и е едновременно и срещу личните недостатъци на хората, и срещу обществените несправедливости. Несъвършенствата на света са неговата неизлечима болка. Това е социално чувство, а не просто отзивчивост към чуждата неприятност и несгода, не само непримиримост към робството и униженията на българите. То е присъщо на човек, който вече се е отделил от останалите и е способен да ги наблюдава и преценява критично. Появата на такова чувство винаги е сигнал за настъпили сериозни промени в личността; за очертаване на нова, несъществуваща преди разделителна линия в обществото. То е знак на друго време и на други отношения. Това време напомня на една друга епоха, която ще настъпи малко по-късно: индивидуализма. Бих казал, че Ботевият човек е предтеча на модернисткия тип личност, осъществен за първи път в литературата в творчеството на Пенчо Славейков, а по-късно и у Яворов и поетите модернисти. Разликата е, че Ботевият човек е все още твърде социален, неотделим от обществото и носещ национално съзнание. Непримириим към несправедливостите, той не се затваря в себе си (макар че силно страда), не се отчуждава, а иска да внуши на останалите необходимостта от битка и промяна. Несъгласието му не е спонтанно, а дълбоко премислено и осъзнато като средство за съпротива. Несправедливостта не произлиза единствено от робството, а и от устройството на българското общество, овладяно вече от злото. И в някаква степен героят на Ботев е "свръхчовек", макар изобщо да не се осъзнава като такъв.

Обществото има язви, които не са породени само от положението в Турската империя и от липсата на национална държава. Обществото боледува: в него се сблъскват враждебни сили и пречат на мирния, благороден и хармоничен живот на разбирателство между хората. Това чувства героят на Ботев. Неговият поглед открива застрашителни пукнатини, дошли не от изостаналостта, не от необразоваността и липсата на училища и книги, а от неравенството между хо-

рата, от богатствата на едни и бедността на други. Доскорошните приятели, разделени този път имуществено, т.е. на бедни и богати, се изправят един срещу друг; врагове стават родните братя, а любовта между младите е опорочена от предразсъдъците и задръжките на обществото. Ето една реалност, която е нова и която създава повече напрежение, страх и притеснение, отколкото радост и удоволствие от общуването. Тази социална позиция поставя героя в особен дискомфорт, но в същото време го прави агресивен, готов на крайни действия. Енергията му е насочена навън, а не навътре в себе си, към самовглъбяване и самоотчуждаване. Той води вътрешна борба със себе си, за да прецени и докато прецени какво да направи с противника и как да реагира на насрещните му действия. Противник е поробителят и потисникът, но и всеки, който не споделя идеите му за борба. Но не само спрямо личните качества и недостатъци е непримирим и нетърпим този герой, този тип личност. Погледът му към света е мащабен и с еднаква страст съди и отделния човек, и цялото общество. Стрелите на неговия гняв и недоволство се насочват към пасивността, лицемерието, демагогията, социалната апатия, примиренството, недалновидността, дребнавостта. Т.е. срещу качества, които пречат на човек да бъде силен и последователен в битката срещу злините в обществото. Енергията блика и е неудържима, тя се овеществява във впечатляващи жестове и постъпки, които предизвикват останалите. Постъпките, външните изблици са бурно вътрешно движение, на премислена страст за изява, на дълбока и драматична преценка и самооценка. Преди Христо Ботев българската литература, а това означава и българското общество, не познава толкова изградена и осъзнала себе си като единство на твърдост и раздвоеност личност. Тя не е просто социална, а преди всичко политическа. Политическото съзнание доминира, а то бързо реагира на възникналите изменения в политическата ситуация. Такъв човек естествено приема по-радикална идеология, поощряваща активността, революционният плам и решителните преобразувания. У Ботев тя се проявява както по отношение на националното освобождение и пътищата за неговото постигане, така и в решаването на конфликтите вътре в българското общество.

Личността у Ботев мисли полярно, с малко категории, защото вътрешната ѝ енергия е много силна и неудържима. Но тя знае срещу какво воюва, какво иска, кого обича и кого мрази. По тази причина се осъзнава като друга личност, която е различна от останалите именно поради могъществото на душевната си енергия, силата на чувството и дълбочината на разума. Съзнанието за другост в онова време е съзнание за бунт, реформаторство, революция, а не за празна демонстрация или надсмиване, нито пък за отчаяние и отчуждение. Модерната епоха е в процес на раждане. У нас тя оформя контурите си в условията на надигаща се национална революция, затова е възрожденска, а не модернистка, упадъчна.

Христо Ботев е и революционер, участник и ръководител на българската националноосвободителна революция и като такъв изповядва и защитава определена идеология, свързана със стратегията и тактиката на освободителната борба. Тази идеология се отнася преди всичко до освобождението на народа от турско робство, т. е. Тя има политически характер и не произлиза от социалната принадлежност на Ботев. Като поет обаче той е изразител на обществените настроения, на доминиращите в обществото идеи, чувства и настроения, свързани с характера и личността и с нейното отношение към живота изобщо. Двете същности на Христо Ботев не бива да се смесват или да се противопоставят. Но тук аз анализирам поетическите превъплъщения на тази идеология и доколко неговата поезия изразява духа на времето и кои социални среди въплъщават този дух. Типът личност, който поезията на Христо Ботев изразява, принадлежи на пролетаризиращата се селска маса, на онези слоеве, които търпят най-остро социалните несподоби и са жертва на социалното неравенство. Те изживяват своето първо "класово" революционизиране. То още не е достатъчно осъзнато, но се прокарва в стихотворенията именно като порив, както догадка за причините за страданията и неволите. Преди Ботев българската поезия не познава подобен герой и почти не съдържа социални мотиви от такъв характер. Защото устройството на обществото поражда социален гняв и тласка личността към открита съпротива - съпротива не само срещу поробителя, но и срещу социалния потисник. Но революционността на Ботеви

рой е по-скоро бунтарство на силен индивид, а не е още политическа война срещу обществените реалности. Обединяването и сплотяването е за битка срещу турския поробител - само тогава сродните души намират път към себе си и са готови да работят заедно и да умрат заедно. Другите социални и политически цели са само причина за раздражение, гняв, протест, отмъщение.

Ботевата поезия показва как българското общество преживява един важен етап в своето историческо развитие. Това е една все още романтична епоха на романтичната личност. И точно поради това маже би не е чак толкова странно, че именно Христо Ботев се превърна в общонационален мит на борец за свобода и справедливост, а датата на неговата смърт всяка година се чества като ден на българските герои. Ботев, а не Раковски, Левски или Бенковски е такъв мит, въпреки че те са не по-малко героични личности и имат не по-малко (дори значително повече) заслуги за националното ни освобождение. Мисля, че причината е в характера на Ботевата личност, в проявата на сила, на индивидуализма в нея. Индивидуализмът подклажда и мита за него. Не е случайно, че този мит се поражда точно в епохата на индивидуализма, на силната личност, на свръхчовека. Така Ботев въплъти представата за такава личност, за индивидуалистичният човек - друг е въпросът доколко това е истинско въплъщение според разбиранията на новата поствъзрожденска епоха. Индивидуализмът на XIX век видя в Ботев своя предтеча и побърза да го увековечи и идеализира до степен на мит. Неговата трагична и героична смърт на връх Вола бе приета като знамение, като въплъщение на съдбата, която направлява историческия ход на народа. Този индивидуализъм бе реакция срещу комерсиализирането в живота, срещу поробващата сила на парите и посредствеността - все неща, срещу които Ботев се бори с горещина и непримиримост.

Светът на Ботев отваря новото време на индивидуализма и модернизма. Епохата на социалната хармония и на колективистичния дух е в своя край. Разпадането ѝ се съпровожда с освобождаването на огромна енергия: социална, политическа, естетическа. И тя се естетизира и пълноценно изразява в поезията на Христо Ботев. Затова е толкова буреносна, дълбоко съкровена и трагично-възвисена.

След Христо Ботев настъпва времето на прагматизма, желязната икономическа логика, упадъка на нравите и суровия реализъм. Идва значи ХХ век...

Щастлив съм да посетя тези места, свидетели на исторически събития, на великия подвиг на апостола на свободата Христо Ботев.

Всичко в тези свети места ме прави щастлив. С мисли и чувства бях в редовете на тази революционно-патриотична чета, която ни сочи как да умрем или как да живеем достойно.

Изказвам благодарност на алманах "Околчица", който организира срещата. Ще отнеса този спомен в душата и поезията си, ще се опитам да го предам на арабските народи.

Сега почувствах, че срещата ми с Ботев е най-цялостна.

*Ахмад Сюлейман Ал Ахмад,
носител на Международната Ботевска награда*

В СЪЛЗИТЕ НА ДЪЖДА И В УСМИВКАТА НА УТРОТО

Сенките са наша съдба. Единствени те целуват всеки камък, прахен стрък трева или просто гаят нямата пръст под краката ни. Повтарят движенията ни, бият се с други като тях, смесват се, разделят се. Но завинаги остават наши смирени спътници. Без да се натрапват, те просто са там. И само покланяйки се с тях, човекът може да целуне земята. Да заживее със себе си.

Земята е пътека. Път с минало и настояще, който води към смъртта. Живеем в свят, който се ражда с отварянето на очите и умира с идването на съня. И така се прераждаме всеки ден, без да има кой да ни посочи пътя към безсънието. Изоставили своите сенки, хората просто вървят по пътеката. Тъпчат пръстта, а не я обичат, тъпчат живота си, а не го обичат.

Но нашите силуети помнят предишните си животи, помнят срещата с огъня и страха от изгаряне. Тогава те са били малки, а той - голям. Той е горял в края на своята пътека, убит на върха на света. И сега гори. А сенките ни постоянно ни дърпат към него, ние се навеждаме със страх от искрите и пламваме в нашата гордост. Ние живеем. В свята земя.

Свободата в окови ражда своите поети с развързани ръце. Като безпомощна майка, тя не им дава криле, тя им дава единствено чувства. Така се раждат хората с имена, които притежават една цяла земя в душата си и верен път, по който да тръгнат. А след това се раждаме ние.

И така е било години наред, до самото начало. Едно време. Имало едно време един народ. Народ мъченик. Той издишал, разпънат на робски кръст и оцелявал единствено защото съзирал сянката на разпятието си, която му доказвала, че още е жив. Но облаците на забравата се увеличавали и само чудо можело за избави народа от гибел. Тогава се родил човек с име, чиято сянка не изчезвала във времето. Тя винаги била там, скрита в поетиката на душата му. Той създал нова земя, в която да живеем. Създал я в своето сърце. След това следите на приказния патос се губят. Остават само свидетелствата за истинността на съби-

тията. Битки, кръв, сълзи, тъга и отчаяние, които и до днес крещат от върховете на планините, от долините и незнайните гробове. Свидетелства за осъществени идеали, за стихове, написани върху спомените на света и подвизи на сърцето и духа.

И днес ние живеем в тази земя. Не върху, а в нея. Ние сме пропити в песента на природата ѝ, в сълзите на дъжда и усмивката на утрото, даващо ни нов живот. Защото всичко това е част от едно сърце, туптяло за нашето бъдеще, докато е възкръсвало малко по малко във всеки ден на борба и неволя. Докато геният е писал своя завет в стих и в песен, превърнала се в народна. В химн на народа.

И вечният огън на създателския дух гори без дори да можем да го видим. Гори в очите ни, защото виждаме през неговите очи, гори в мисълта ни, защото мислим с него, гори в сърцата ни, защото живеем в неговото сърце. Плачем с него и сълзите ни капят върху сенките. И наистина им дават живот. Дават живот на него и той остава безсмъртен. Докато съществува земята му. И сърцето му. Докато го има утрото и вечерта, в които да се преродим. Докато слънцето ни огрява и очертава силуетите ни. Щом те са там, тогава и нас ни има и сме живи. Тогава я има свободата, за която той е мечтал и умрял в мечтите си. Има блаженство и ние сме част от него. Има гордост! Тя е в нас.

Живеем в земята на Ботев. Колко ли мъка носи пръстта под краката ни, на колко ли неизказани спомени е станала свидетел тя? Дали иска да ни разкаже за своето минало, когато е била чужда и по нея са вървели варварите, превзели душите ни? Когато се е преродила за нов живот под стъпките на поета и е вградила сянката му в недрата си със сила, чужда на поробения дух. Отговорите са в нас. Понякога, коленичили, се молим и ги изговаряме без глас. И усещаме свободата със сетивата си така, както я е усещал поетът преди да ни я завещае. Вдишваме я, вкусваме я, съзираме я през сълзи, субективно изкривена и истинска.

И дори със всеки удар на сърцето да приближава края на един живот, и дори да остаряваме безпаметно, сенките ни остават непроменени. Остават като белег върху една земя и едно сърце. Като доказателство, че сме живи. Че живеем. В свята земя. Земята на Ботев.

Момчил Еленков
ПМГ" акад. Иван Ценов"- Враца, XI кл.

Околчица/152

ВТОРИ ЮНИ
или
ПОЕМА ЗА БЪЛГАРИЯ

Поглеждайки назад
във Времето,
поглеждайки напред
във Времето,
аз виждам самотата
на Титаните,
понесли на плещите си
страданието
и приковани на скала,
на кръст, на клада,
обесени, заточени, посечени —
за свободата, за честта,
за вярата,

за огъня, дълга и любовта.

Поглеждайки назад
във Времето,
поглеждайки напред
във Времето,
аз знам, че с нещо
ний сме го обгърнали,
аз знам, че с нещо
то ни е обгърнало.
И знам, че е във нас
и ний сме в него.

.....

И знам, че нашите Титани
не се наричаха Сизиф и
Прометей,
не ги осъдиха пред Трибунал,
Синедрион или пък на Олимп.

Те дадоха ни огън
и горяха в него;
те дадоха ни вяра
и изтляха с нея;
те дадоха любящата ненавист
на Титана,
единствен имащ правото
да пише: “Народе????”
или пък “Гергьовден”.
Единствен имащ правото
Да каже: “Целта ми
веч изпълни се”... народе ...
“Печеля ли - печели
цял народ,
а губя ли - то губя
само мене си”.

.....

Погледна ли назад
във Времето,
погледна ли напред
във Времето -
България все виждам,
България сънувам,
България на нашите Титани -
големи, малки,
знайни, нищи,
богати, бедни,
учени, безкнижни...
Завинаги останали във Времето
и завещали ни тук да пребъдем!

**Калина Попиванова Кръстева,
СОУ “Козма Тричков”- Враца, VII кл.**

Околчица/154

ПОМОГНИ НИ, ВОЙВОДО!

На Христо Ботев

Призрачният образ на времето
затанцува със самодивите
на Околчица.
Там,
където живее войводата
със сърце от пламенни слова.
Там,
където душата му се скита
сред горската дързост.
Погледни към нас, войводо!
Виж гаснещият пламък във очите ни!
Загубили сме себе си
сред сивотата на живота.
Не чувстваме доброто.
Не виждаме красивото у хората.
Помогни ни, войводо!
Със словото си покажи ни пътя,
който ще ни отведе при свободата.
Тя принадлежи само на душата ти.

Мартина Георгиева Вичева
ГПЗЕ "Захари Стоянов" - Сливен, IX кл.

БОЛКА ПО БЪЛГАРСКИ

Свлича се времето - гони безкрая,
а пък животът е крехко един...
Уж съм потомка на Ботев, а зная,
че хоризонтът е пак... турско син!
Бедност! Разруха! Лъжа! Лицемерие!
Тегли хомота си робски народ -
глух, онемял, оскотял от безверие
сякаш тълпата слепци пред Ирод...

Чистите имат пътека трънлива,
носят Голготата си по света!
Люто съдбата им пръстен навива
като ударена с камък змия...
Тази пътека извежда до... Вола!
Тя е пропита с юнашката кръв
дето не трае тиран и неволя,
дето и хляба си брани със стръв!
Свлича се времето... Уж сме по-мъдри,
по-лъчезарно човечни, добри!
Само че... първите пак падат във кърви,
нас за героите пък - късно боли.

**Антония Маркова,
ПГСУАУ - Силистра, XI кл.**

ОСНОВНАТА ТЕМА

Да пиша за Ботев желая отдавна,
но темата малко смущава ме тук -
това е молитва, история славна,
а в днешното време животът е друг.

Земята, в която и аз съм израснал
обичал е силно и той. Като мен
в балканът хайдушки очи е захласвал
под слънцето спряно на робския ден.

Защо ме смущава и горната тема -
ще кажа открито, без евтин "пи-ар" -
за Ботев не стига безкрайна поема,
той сякаш е вечният клетвен олтар.

Защото и днеска лъжите царуват.
На нашата съвест страхът е другар.
И майките плачат, и мутри "лудуват" -
парите бездушни са висш господар.

Защото и днеска, във делника труден,
понякога даже жесток, и суров,
пак Ботев е нужен, пак Ботев е буден
в душата на всеки за подвиг готов.

Мечтая в родината бедни да няма,
народът да има достойнство и лик,
без рекет, убийства и подла измама -
човекът с доброто да бъде велик.

Така аз разбирам основната тема
за Ботев, животът, земята-мечта.
С това ще завърша и мойта поема -
за обич и братство жадува света!

**Александър Димитров Терзиев,
ПТГ "Юрий Гагарин" - Перник, XII кл.**

БАЛАДА

Брадата черна, очите тъмни,
сърце - юнашко, челото -гневно...
На "Вола" горе кога осъмна,
кога сред мъх и камък легна?

Денем ти сянка орлица пази,
вълкът ти ближе раните нощем,
Хаджи Димитър тревата газе,
и Караджата те чака още.

Лицето бяло, черна брадата,
а твойта сянка Балканът скрива.
Знаеш как сладка е свободата -
като целувка на самодива.

**Радилена Николаева Миткова
СОУ "Васил Левски" - гр. Кула, VI кл.**

ЖИВЕЕМ В ЗЕМЯТА НА БОТЕВ

Тези думи не са мои, на моя връстничка са - но въпросите и отговорите са на моето поколение:

"Къде е земята на Ботев? - Там, където духът се извисява със смели пориви на сърцето, там, където цари свята правда и равенство, там където е свободата". Къде е земята, в която живеем ние? - Тук, където сърцето е паднало в несвяст, тук, където "парица е царица", тук, където е слободия..."

Как тогава живеем в земята на Ботев? Световете ни са толкова различни...

Тя е родната ни майка, която ни обича, въпреки всичко, и която, въпреки всичко, обичаме и ние. Защото лицето на България не е мръсната физиономия на политиката, а чистия образ на земята - красива и величествена. България свързва съвременното общество с духовно извисените апостоли от времето на робството. Христо Ботев обича България, ние днес мразим държавата. Той се бунтува срещу социалния враг и несправедливостта, а ние подвиваме опашка и само скимтим, недоволни от управляващите. За Ботев България и родното не са географско понятие, а социално, един затворен кръг, адска система, срещу която трябва да се изправи една друга система от единомислещи и действащи лица. Ние живеем във време на демокрация и привидно равенство - на пръв поглед сбъднати мечти на поета. Но пак "тежко се живее между глупци неразбрани".

Живуркаме ние, тъпчем на едно място. А Ботев мъчително търси пътя към свободата и справедливостта, към бунта и смъртта, търси път към душата на глупците, които виждат България на дъното на чашата, а не виждат грозното си и изкривено отражение в нея.

Ботевата земя е жива - ранена, окървавена, стенеща, но жива. Нашата е третокласен асфалт. Неговата земя е обзета от буря, която "кърши клонове, а сабя ги свива на венец". Нашата е като пустиня, с разхвърлени по нея корени. Неговата земя е щастлива, защото той я обича повече от живота си. Нашата земя линее, защото никой не се

грижи за нея.

Дано всевишният спаси и съхрани България!

Сибел Мисан

Училище "Св. Св. Кирил и Методий"- Велинград, XII кл.

МОЛИТВА

Как другите се молят,
аз не зная.
В словата им пламти ли огън -
пак не зная.
Но вместо да запаля свещ,
ще дам една сълза.
И ще те моля,
без да коленича.
Дали ще ми повярваш,
че теб и таз земя обичам?
Не зная. Но нима поклона
значи предана любов?
Една икона е икона
не заради храма,
а защото чува всеки зов.
Но аз те моля
не да светя,
без отвътре да горя.
Научи ме, Воеводо и Поете,
да горя, не жалко да блестя.
И те моля - не жали ме,
кажи ми как върха да стигна.

Околчица/160

Аз зная - и за мене -
по-стръмната пътека
ще намериш.

И те моля научи ме
на гладния храна да дам
и щом остане сам -
да бъде още сит
и малко жаден
за чистата вода.

... И сетне моля те, прости ми,
че закъснях да спра крадеца,
решен ликът ти да стопи.

Но как е претопил очите ти не зная...

И моля те, прости ми, Воеводо,
че песните ти рядко пеем.

И днес е слънцето горещо.
Но къде е страшния Войвода,
и къде са самодивите небесни?

Прости ни, Воеводо и Поете,
но тук е ниско, много ниско,
и в жалко време
жалки песни пеем.

Но аз те моля, Воеводо, още
когато из Балкана скиташ нощем
ти в своята чета приеми ме
и както само ти умееш
научи ме -

да прегръщам нашата земя,
честни стихове да пиша.

Научи ме -
как да живея
и как да умра.

Ренета Георгиева Бакалова
ЕГ"Иван Вазов" - Пловдив, VII кл.

Околчица/161

МИНУТА МЪЛЧАНИЕ НА 2-РИ ЮНИ

Жарките, юнските небеса
в мене се спускат нечуто...
С цялото тяло усещам сега -
идва онази минута.

Идва минутата, в която мълчим.
Отброява секундите мълком.
Това е минутата, в която скърбим,
в която оплакваме мъртвите.

Спускат се юнските небеса -
дърво и камък да слоят...
Те пак са живи - тук и сега.
Героите в памет живеят.

Мария Стойчева Колева
ОУ "Христо Смирненски" - Карнобат, VII кл.

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е

Христо Ботев

Хаджи Димитър	3
Писмо до Михаил Греков	5
Писмо до Ангел Йоцов	5

Йордан Радичков

Балканът	6
----------------	---

Георги Константинов

Ех, Отечество	9
Реките на България	10
Охридското езеро	11
Хубава си, моя горо	12
Старият юноша	13
Забравена любов	14

Георги Бончев

Към Воеводата	15
* * * Воеводо, там където някога... ..	15
* * * Ти имаш всичко, Воеводо	16
* * * Трябваше ли... ..	17
* * * Всеки ден... ..	17

Людмил Рашев

Сред зимата	18
-------------------	----

Орлин Орлинов

Невидима	20
Въздъх	20
Ирония I	21
Ирония II	21
Вдън гори тилилейски	22
* * * Видях те, Първане... ..	22

Светла Дамяновска

Любовен пътепис I	23
Любовен пътепис II	24
Любовен пътепис III	24
Любовен пътепис IV	25

Лиана Даскалова	
Зверчето	26
Преводача	27
Марин Ботунски	
Кълвачът или вечери в Полковник Серафимово - <i>разказ</i> -	28
Цветан Минков	
По пътя за рая - <i>разказ</i> -	33
К о р е н и	
Стоян Даскалов	
Моят Парнас	41
Върбан Велчев	
Раждане	42
Вечерният Балкан	42
Есенна нощ	43
Божур	43
Цветан Илиев	
Слово за Врачанския балкан	44
* * * Свята Околчица	44
Към бъдното поколение	45
Стефка Тотева	
* * * От вятъра и от студа далече	47
Нощта на вълка	47
* * * Невидима съм, а ти кой си	48
* * * Резенче луна	48
Виктория Иванова	
* * * Ти си моето сбъднато чудо	49
Признание	49
* * * Ако лудост е това, че те обичам	50
Полина Лазарова	
За свободата	51
Сълза за Ботев	52
* * * Те не казаха нищо	53
Мечта	54
Тенко Тенев	
Небе	55

Големите поети	56
Бина Калс	
Зелени кораби, бели листа	57
Случайна минувачка	58
* * * Има делнични дни с празнични стихове	60
Една българска воля за мен	61
Красимир Данов	
Размисъл	63
Пълнолуние	64
Орис	65
Рени Митева	
Очакване	66
Анелия Йотова	
* * * Често привличам остри светкавици	67
Красимира Милчева	
* * * Ще ги напиша тия стихове	68
* * * Дълбае този грях	68
* * * А аз убих	69
* * * Обречена на грях	70
* * * Послушница не бях	70
Евдокия Марангозова	
Поетите	72
Петър Донеvски	
Привечер по селските улици	73
Залези край реката - <i>разкази</i>	77
Яна Кременска	
Толкова можем, колкото искаме	82
Екзерсиз	83
Екзерсиз 2	84
Екзерсиз 3	85
Екзерсиз 4	86
Екзерсиз 5	87
Екзерсиз 6	88
Екзерсиз 7	89

Камелия Кондова	
С носна кърпичка на пристанището	90
Изповед на сирената	91
Животът - начин на употреба	92
Докато слушах Висоцки	93
Трънливо	94
Хонорар за палача	95
Васил Чавдаров	
Житейско	96
Неизбежност	97
Белослатинска елегия	98
Реквием	99
Павлина Йосева	
Сълзата на коня	100
"Откраднатото щастие"	101
Белият мрак	102
Тодор Ваков	
Тайнство	103
Йордан Борисов	
Бастунчето на мама	104
Вълшебство	105
Петър Анастасов	
Звездният отрязък на творческата зрялост	106
Иван Пенев	
* * * Май че всичките мои приятели	109
Безсмъртие	110
Орлин Орлинов	
Гнездо на творци	112
Виктор Борисов	
Остра реалистична наблюдателност и фантастичност	114
<i>Документация "Околчица"</i>	
Цветко Стеев	
Дом - държавица	117
Веско Лазаров	
Залавянето на Стоян Заимов	121

Кирил Андровски	
Писмата на Христо Ботев до Найден Геров	127
<i>Х у м о р</i>	
Иван Христов	
Писмо до Австрия	133
Димитър Марков	
Мутра и зевзек	134
Живко Сотиров	
Нашенска престилка	135
<i>Литературна критика</i>	
Боян Пенев	
Меркантини, Ботев и Пенчо Славейков	138
Панко Анчев	
Христо Ботев - новата социална душа	143
<i>Млада Околчица</i>	
Момчил Еленков	
В сълзите на дъжда и в усмивката на утрото	151
Калина Попиванова Кръстева	
Втори юни или поема за България	153
Мартина Георгиева Вичева	
Помогни ни, войводо!	155
Антония Маркова	
Болка по български	156
Александър Димитров Терзиев	
Основната тема	157
Радилаена Николаева Миткова	
Балада	158
Сибел Мисан	
Живеем в земята на Ботев	159
Ренета Георгиева Бакалова	
Молитва	160
Мария Стойчева Колева	
Минута мълчание на 2-ри юни	162

“О К О Л Ч И Ц А”, 2006

първо издание

Формат 70 x 90 / 16

Печатни коли — 10

Тираж — 500 бр.

ISBN 0205 — 339 X

Печат: БГ Принт — Враца

Литературно —художественият алманах
“О К О Л Ч И Ц А” , 2006
се издава с финансовата подкрепа на
Ботевския организационен комитет
и Община Враца

Околчица/168